

LASTENMUSIIKIN ÄÄNITETUOTANTO

Ongelmia ja kehittämisehdotuksia

Arja Kautto

**Opinnäytetyö
Maaliskuu 2008**

Kulttuuriala

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU Tekijä(t) Arja Kautto	KUVAILULEHTI Päivämäärä 31.3.2008	
	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 65	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi LASTENMUSIIKIN ÄÄNITETUOTANTO Ongelmia ja kehittämisehdotuksia		
Koulutusohjelma Viestinnän koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Jarmo Valkola		
Toimeksiantaja(t) Loiskis ry		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Loiskis ry. Tässä työssä tutkittiin lastenmusiikin äänitetuotannon ongelmia ja etsittiin ratkaisuja niihin. Suomalaisten ammattimuusikoiden ja pienyhtiöiden lasten-musiikkituotantoa ei ole paljon tutkittu. Äänitteiden tuotantotyö jakautuu taiteelliseen, tekniseen ja taloudelliseen tuottamiseen. Usein lastenmusiikin ammattilaiset toteuttavat kaikki tuotannon vaiheet itse.</p> <p>Tuotanto-ongelmien selvittämiseksi haastateltiin seitsemää lastenmusiikin ammattilaista, jotka pien-yhtiöidensä kautta tuottavat lastenlevyjä. Suomalaisen lastenmusiikin tallentaminen on haastateltujen mukaan jäänyt pientuottajien vastuulle, koska esimerkiksi Yleisradio tai levy-yhtiöt eivät sitä tallenna.</p> <p>Tuotannon ongelmat olivat haastattelujen perusteella pääosin samat kuin 20 vuotta sitten <i>Laulujen lunnaat</i> -raportissa todetut eli tiedotus, markkinointi ja myynti. Tuottajat eivät saa musiikkiaan televisio-ohjelmiin, niitä ei soiteta radiokanavilla eikä lehdistö ole kovin kiinnostunut lastenmusiikista tai sen tekijöistä. Siksi markkinointi toteutuu suurelta osin esiintymisten kautta sekä kotisivujen avulla. Valtion ja kuntien virallisiin tavoitteisiin on viime aikoina otettu lastenkulttuurin tukeminen ja tehty uusia avauksia lastenkulttuurin aseman parantamiseksi. Lastenkulttuurin äänitetuotanto saa liiketoiminnaksi mielletynä kuitenkin suhteellisen vähän julkista ja alan järjestöjen tukea. Tekninen kehitys sekä ammattitaitoiset tekijät ovat kuitenkin helpottaneet äänitystyötä niin, että pienyhtiötkin voivat ilman suuria studioita ja kustannuksia tuottaa omat levynsä.</p> <p>Toteuttamiskelpoisia tuotanto-ongelmien ratkaisuehdotuksia löytyi useita: nettikauppa, säännöllinen lastenmusiikin palkitseminen, ammattilaisten yhteistyöverkosto, päättäjien ja tukijoiden sekä toimittajien lastenmusiikin tuntemuksen lisääminen sekä ammattilaisten ja alan muiden toimijoiden jatkuva työnteke lastenkulttuurin puolesta.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Lastenmusiikki, lastenkulttuuri, kulttuuripolitiikka, äänite, tuottaminen, kulttuuriteollisuus, tukimuodot		
Muut tiedot		

JYVÄSKYLÄ UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Author(s) Arja Kautto	DESCRIPTION Date 31.3.2008	
	Type of Publication Bachelor's Thesis	
	Pages 65	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title PRODUCTION OF CHILDREN'S MUSIC Problems and Solutions		
Degree Programme Degree Programme in Media Design		
Tutor(s) Jarmo Valkola		
Assigned by Loiskis ry		
Abstract <p>The thesis was assigned by the association Loiskis. The aim was to uncover problems in children's music production and present some solutions to those problems. There has been little research into children's music records produced by Finnish professional musicians or small independent record companies. A musical record production would generally be divided into artistic, technical and financial aspects. The professional children's musicians deal with all the three aspects of the production themselves.</p> <p>To define the production problems, seven professional children's musicians were interviewed. They produce children's music through their small independent record companies. According to the interviewed professionals Finnish children's music is recorded mainly by independent producers, as the Finnish Broadcasting Company or any of the major record companies do not produce children's records.</p> <p>The problem areas according to the interviewees were mostly the same as those described in the <i>Laulujen Lunnaat</i> –report 20 years ago: promotion, marketing and sales. The producers found it difficult to get visibility for themselves and their songs through television programmes, radio channels or the printed press. Therefore, the marketing is done mainly through live concerts and websites. In the past few years supporting and developing children's culture has been added to the public agenda both at the local and national level. However, the children's cultural recording projects are receiving relatively little support from related organisations or from the public sector. Yet the technical development and the skill of the professionals have made it possible for the small independent record companies to produce their own records without big studios.</p> <p>The producers found several feasible solutions to overcome the production problems: online sales, giving frequent rewards to children's music, creating a network of professional musicians, increasing the awareness of the leaders and supporters around children's music, and mobilising the professionals and other actors to promote children's culture.</p>		
Keywords Children's music, children's culture, culture politics, record, producing, cultureindustry, support		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	3
1.1 <i>Matkalla lastenmusiikin maailmaan.....</i>	3
1.2 <i>Lastenmusiikin julkaiset tavoitteet .....</i>	4
1.3 <i>Lastenmusiikin rahoitus .....</i>	4
1.4 <i>Haastattelumenetelmän lähtökohdat .....</i>	5
2 JULKISHALLINNON LASTENKULTTUURILLE JA LASTEN-	
MUSIIKILLE ASETTAMAT TAVOITTEET	6
2.1 <i>Opetusministeriön ja taiteen keskustoimikunnan asettamat tavoitteet.....</i>	6
2.1.1 <i>Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma .....</i>	6
2.1.2 <i>Tavoitteet muotoutuvat.....</i>	7
2.1.3 <i>Tavoitteet lastenmusiikin osalta .....</i>	8
2.2 <i>Yleisradion lastenkulttuuritarjonta .....</i>	9
2.2.1 <i>Median on edistettävä lasten hyvinvointia.....</i>	9
2.2.2 <i>Musiikki lastenohjelmissa .....</i>	12
2.3 <i>Alueelliset taidetoimikunnat lastenkulttuurin tukijoina .....</i>	13
2.4 <i>Jyväskylän seudun lastenkulttuuripoliittinen ohjelma.....</i>	14
3 LASTENMUSIIKIN RAHOITUS	16
3.1 <i>Valtion tuki lastenmusiikille ja sen tekijöille .....</i>	16
3.2 <i>Musiikkialan tuki lastenmusiikkituotannolle.....</i>	19
3.2.1 <i>Tukimuotojen historiaa .....</i>	19
3.2.2 <i>Lastenmusiikkituotannon nykyiset tukijat .....</i>	20
3.3 <i>Keski-Suomen Liitto luovan toimialan kehittäjänä .....</i>	22
3.3.1 <i>Luovan toimialan hankekokonaisuus.....</i>	22
3.3.2 <i>Kulttuurin rahoitus ja kulttuuriteollisuus .....</i>	23
4 LASTENMUSIIKIN TUOTANTO	25
4.1 <i>Äänitetuotannon historiaa lyhyesti.....</i>	25
4.2 <i>Levy-yhtiöiden lastenmusiikin tuotantopolitiikka.....</i>	27
4.3 <i>Lastenmusiikin tuotannon laatu ja monipuolisuus.....</i>	29
4.4 <i>Tekninen kehitys musiikin tekemisessä ja kokemisessa .....</i>	30
4.5 <i>Markkinointi ja tiedottaminen.....</i>	32
5 LASTENMUSIIKIN AMMATTILAISTEN HAASTATTELUT.....	34
5.1 <i>Haastattelumenetelmänä teemahaastattelu .....</i>	34
5.2 <i>Haastateltavat ja haastattelujen toteutus.....</i>	35
6 LASTENMUSIIKIN AMMATTILAISTEN HAASTATTELUJEN	
ANALYSOINTI	39
6.1 <i>Tuotantotyö .....</i>	39
6.2 <i>Markkinointi ja tiedottaminen.....</i>	41
6.3 <i>Myynti .....</i>	42
6.4 <i>Rahoitus .....</i>	44
6.5 <i>Lastenmusiikin tuottajien verkostot.....</i>	45
6.6 <i>Muita kehittämiskohteita .....</i>	47
7 RATKAISUEHDOTUKSIA LASTENMUSIIKIN TUOTANTO -	
ONGELMIIN	47
7.1 <i>Myynti – nettikauppa ja verkkolevitys .....</i>	47
7.2 <i>Tiedotus ja markkinointi .....</i>	48

	2
7.2.1 Radio- ja televisionäkyvyys	48
7.2.2 Vuosittainen lastenmusiikin tapahtuma	49
7.2.3 Lehdistölle teemasivut lastenmusiikista	50
7.3 Verkostojen säännöllinen hyödyntäminen	50
7.4 Palkinnot	51
8 PÄÄTÄNTÖ	51
8.1 Julkishallinnon lastenkulttuuripolitiikan suunta	51
8.2 Media ja lastenmusiikki	53
8.3 Lastenmusiikin tuottaminen elinkeinona	54
8.4 Arvio tavoitteiden saavuttamisesta	56
LÄHTEET	58
LIITTEET	61
LIITE 1. TUOTTAJIEN TEEMAHAASTATTELU	61
LIITE 2. ÄÄNITETUOTANNON SANASTOA	62

1 JOHDANTO

*Taskussa voi kuljettaa vaikka pienen sävelmän
jenkan taikka iskelmän, vaikka musiikinäytelmän.
Ei sävelmää voi kuulla muut, se sulle laulaa eit ja juut.
Se auttaa sua pulmissa ja neuvoo kadunkulmissa.*

Pieni taskulaulu, Hannu Sepponen

1.1 Matkalla lastenmusiikin maailmaan

Lastenmusiikin äänitetuotannon ongelmien selvittäminen ja mahdollisten ratkaisujen etsiminen muotoutui opinnäytteeni tehtäväksi, kun tutustuin ammatilliseen äänitetuotantoon tuottajan tehtävässä Loiskis ry:ssä. Myös lastenmusiikin asema Suomessa ja siinä ilmenevät ongelmat kiinnostivat. Rajaani työni suomalaisten ammattimuusikoiden tekemään ja pienyhtiöiden tuottamaan lastenmusiikkiin. Pienyhtiöiden tuottajien työtä ei ole paljonkaan tutkittu. Tuotantotyö jakautuu taiteelliseen, tekniseen ja taloudelliseen tuottamiseen. Usein lastenmusiikin ammattilaiset toteuttavat kaikki tuotannon vaiheet itse. Työssäni selvittelen näihin tuotannon vaiheisiin liittyviä ongelmia.

Opinnäytetyöni toimeksiantajana on Loiskis ry, joka tukee lastenkulttuuria, ylläpitää lastenmusiikkiorkesteria ja tuottaa levyjä. Lastenmusiikki-orkesteri Loiskis on tällä hetkellä Suomen ainoa opetusministeriön tuella toimiva lastenmusiikin ammattiorkesteri. Orkesteri saa valtioneuvoston tukea neljän henkilötyövuoden mukaan. Loiskiksen yhteistyökumppaneina on monia Suomen parhaimpia lastenmusiikin ammattilaisia. Heitä haastatteleamalla sain tärkeää ja ajankohtaista aineistoa opinnäytteeseni. Työni on kehittämistyön ja tutkimuksen yhdistelmä, sillä tavoitteena on löytää haastatteleamalla ja yhteistyössä ammattilaisten kanssa vähintään muutama ratkaisu lastenmusiikin tuotanto-ongelmiin. Aikaisempien musiikin tuotannosta tehtyjen selvitysten ja raporttien perusteella suurimpana ongelmana ovat tiedotus, markkinointi ja myynti eli taloudelliseen tuotantoon kuuluvat osa-alueet.

1.2 Lastenmusiikin julkaiset tavoitteet

Lastenkulttuuri on viime vuosina nostettu Suomessa muiden kehittämis- ja kärkihankkeiden rinnalle. Esimerkiksi opetusministeriön perustama ja rahoittama Taikalamppuhanke kehittää ja toteuttaa taiteilijoiden ja kasvattajien kanssa lastenkulttuuria kouluissa ja päiväkodeissa. Tutkin, mitä tavoitteita julkiset kulttuuriorganisaatiot asettavat erityisesti lastenmusiikin osalle muun muassa opetusministeriön julkaisuissa sekä lastenkulttuurin valtakunnallisissa ja alueellisissa suunnitelmissa. Niissä paneudutaan myös musiikin osalta taidekasvatukseen, konsertteihin ja lasten omaan musisointiin. Äänilevyjen tuottamista näissä julkaisuissa ei juurikaan käsitellä.

Lastenmusiikin tutuksi tekemisessä on radiolla ja televisiolla suuri merkitys, mutta lastenmusiikki saa vain vähän lähetysaikaa. Informaation puutteessa vanhemmat eivät tiedä, mitä musiikkia lapsille voisi tarjota, jos eivät ole itse aktiivisia tiedon hankkijoita. Radiossa varsinaisia lastenmusiikkiohjelmiä lähetetään enää pari kertaa viikossa. Tutustuin myös Yleisradion lastenohjelmien periaatteisiin. Selvitin työssäni sitä, miten suomalaisen lastenmusiikin tunnettavuutta voisi parantaa. Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen Fimicin tehtävänä on tiedottaa musiikista. Fimicin kotisivuilla on lastenmusiikille omat teemasivunsa.

1.3 Lastenmusiikin rahoitus

Selvitän myös lastenmusiikin tuotantojen rahoittamista tässä työssäni. Suuria levy-yhtiötä lastenmusiikin tuottaminen ei kiinnosta. Pientuottajien lastenlevyjä löytyy aika vähän kauppojen hyllyiltä. Lastenmusiikin omatuotannot saavat heikosti tuotantotukea, jota myöntävät julkisten tukijoiden lisäksi muun muassa *Esittävien taiteilijoiden ja Luovan sävel-taiteen* järjestöt ESEK ja LUSES. Taiteen keskustoimikunta on julkaissut *Laulujen lunnaat* -raportin (1989), jossa Jari Muikku tutki suomalaisen äänitetuotannon kehitystä ja tukipolitiikka. Oli mielenkiintoista verrata melkein 20 vuoden takaista tilannetta nykypäivään. Omassa työssäni tutkin tuotanto-ongelmia musiikin yhteen osa-alueeseen keskittyvien pientuottajien kannalta, kun taas

Muikku oli haastatellut pääasiassa musiikkialan etujärjestöjen ja suurten levy-yhtiöiden edustajia.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hankkeisiin ja niiden mahdollisiin tukiin pienyrityksille en ole tässä työssä perehtynyt. Maakunnallista kulttuuriteollisuuden näkökulmaa avataan hieman Keski-Suomen liiton luovan toimialan hankkeiden kautta.

1.4 Haastattelumenetelmän lähtökohdat

Valitsin asiantuntijoiden haastattelun opinnäytetyöni aineiston hankintavaksi, koska se on joustava menetelmä ja se soveltuu hyvin pienen ammattiryhmän kokemusten ja tietojen keräämiseen. Lisäksi olen itse Loiskis ry:n tuottajana perehtynyt alaan ja työni kautta tunnen useita lastenmusiikin ammattilaisia. Hirsjärvi ja Hurme (2000) toteavat kirjassaan *Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*, että haastatteleamalla voidaan kerätä tietoa, ymmärtää toimintaa ja arvostuksia, kuulla mielipiteitä, käsityksiä ja uusia ideoita. Haastattelu voidaan toteuttaa monin eri muodoin. He toteavat, että onnistuneen tutkimuksen tunnusmerkit ovat muun muassa hyvät ja säännölliset yhteydet kenttään, idean ja metodin yhteen sitominen, työn ajankohtaisuus ja arkielämän arvojen huomioiminen eli tutkimuksen hyödyllisyys. (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 11 - 14.)

Hirsjärvi ja Hurme (2000) määrittävät tutkimushaastattelun tehtäväksi välittää kuva haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista. Haastattelija saa kuvan vastapuolen elämästä ja ajatuksista. Haastatteluun vaikuttavat molempien aiemmat kokemukset. Tutkimushaastatteluista teemahaastattelu on puolistrukturoitu, avoin ja asiakaskeskeinen. Kysymykset ovat samoja kaikille haastatelluille, mutta järjestystä voi vaihdella ja haastateltavat vastaavat vapaasti. Jokin haastattelun näkökohta on lyöty etukäteen lukkoon. Teemahaastattelun ominaispiirteisiin kuuluu, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen ja tutkija on selvittänyt alustavasti ilmiön rakenteita ja prosesseja. Sen perusteella kehitellään haastattelurunko ja haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden kokemuksiin analysoidusta

tilanteesta. Teemahaastattelu lähtee oletuksesta, että kaikkia kokemuksia voidaan tutkia tällä menetelmällä. Se ei sido haastattelua kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen, ei määrää haastattelukertojen määrää tai syvyyttä. Olennaista on, että haastattelu etenee tiettyjen keskeisien teemojen varassa, jotka ovat kaikille samat. (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 41 - 48.)

2 JULKISHALLINNON LASTENKULTTUURILLE JA LASTENMUSIIKILLE ASETTAMAT TAVOITTEET

2.1 Opetusministeriön ja taiteen keskustoimikunnan asettamat tavoitteet

2.1.1 Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma

Opetusministeriön ja sen toimikuntien julkaisuissa käsitellään lastenkulttuuripoliitiikan ja lastenkulttuurin historiaa sekä nykyisiä tavoitteita. Ne antavat taustaa pohdinnoille lastenmusiikin asemasta ja äänitetuotannon ongelmista. Taiteen keskustoimikunta laati esityksen lastenkulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi (vakiintunut lyhenne *Lakupo*), ja *Kulttuuri kasvaa lapsissa* -ohjelmaehdotus valmistui vuonna 2002. Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma hyväksyttiin vuonna 2003 ohjaamaan lastenkulttuurin kehittämistä seuraavien viiden vuoden aikana. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 2.)

Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa (2003) todetaan lastenkulttuurin edistämisen olevan lähi vuosina opetusministeriön yksi painopistealue. Ohjelman lähtökohtana on, että taide- ja kulttuuripalvelut tulee määritellä peruspalveluiksi. Lastenkulttuurityön toteuttamiselle toivotaan ohjelmassa riittäviä voimavaroja sekä tukea lastensuojelujärjestöjen ja aatteellisten järjestöjen taide- ja kulttuuritoimintaan. Kuntia kannustetaan laatimaan omia lapsi- ja lastenkulttuuripoliittisia ohjelmia ja ministeriöitä valtakunnallista lapsipoliittista ohjelmaa. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 9 - 10, 17.)

Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa lastenkulttuurin päätavoitteena on edistää perheiden mahdollisuuksia osallistua yhteisiin harrastuksiin

taiteen parissa ja lisätä perheiden tietämystä lasten kulttuuripalveluista sekä tukea säännöllisesti lapsen lähiympäristön instituutioiden mahdollisuuksia järjestää kulttuuritoimintoja. Tavoitteeksi asetettiin alueellisesti kattavan lastenkulttuurikeskuksista koostuvan verkoston perustaminen. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 40 - 41.) Taikalamppuverkosto eli lastenkulttuurikeskusten kehittämishanke perustettiin tavoitteen mukaisesti vuonna 2003.

2.1.2 Tavoitteet muotoutuvat

Lastenkulttuuri vakiintui Suomessa kulttuurityön käsitteeksi vasta 1970-luvulla. Opetusministeriön asettama lastenkulttuuritoimikunta valmisteli vuoden 1979 YK:n *Lasten vuotta* ja valmisti komiteamietinnön teemavuoden aikana. Sen myötä ryhdyttiin valtionhallinnossa järjestämään lastenkulttuurin asioita. Opetusministeriön budjettiin saatiin määräraha lastenkulttuurin edistämiseen vuodesta 1981 lähtien ja kuusi vuotta myöhemmin taiteen keskus-toimikunnan yhteydessä alkoi toimia lastenkulttuurijaosto. Lastenkulttuurin kohderyhmäksi ja toimijoiksi katsotaan peruskouluikäiset ja nuoremmat eli ikäryhmät 15 vuoteen asti. Raja nuorisokulttuuriin on varsin liukuva. Lastenkulttuurilla tarkoitetaan lastenkulttuurijaoston mukaan lasten omaa kulttuuria ja lapsille suunnattua kulttuuritarjontaa ja laajemmin lapsen koko elämäntilanteeseen liittyvää kulttuuria. Aikuisten luomassa lastenkulttuurissa heijastuvat aikuisten maailman käsitykset lapsista ja lapsuudesta. Se ei korvaa lasten omaa kulttuuria, mutta se on osa niitä rakennuspuita, joista lapsi rakentaa omaa kulttuuriaan ja omaa käsitystään maailmasta. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 19 - 20.)

Lastenkulttuuri voidaan määritellä myös perhekulttuuriksi, koska lähes puolet väestöstä kuuluu lapsiperheisiin. Vuonna 2000 lapsiperheitä oli 45 % väestöstä. Niissä oli lapsia viidesosa koko väestöstä. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 28.) Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2004 lapsiperheitä oli kaikista perheistä 41,7 %. Alle kouluikäisiä lapsia oli melkein joka toisessa perheessä. Alle 15-vuotiaiden lasten määrä on hieman vähentynyt vuosina 1990-2004. (Väestö 2006.) Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa todetaan, että lastenkulttuurin kannalta keskeisiä vaikuttajia ja mahdollistajia ovat lasten vanhempien ja isovanhempien lisäksi myös päivähoiton am-

mattilaiset, peruskoulujen opettajat, taiteilijat ja taidekasvatuksen ammattilaiset sekä järjestötoiminnan aktivistit. Suomalaisen lastenkulttuurin toimintamuodot ovat moninaiset ja tarjonta runsasta, mutta laatu on ohjelmaehdotuksen mukaan hyvin vaihtelevaa. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 21, 24.) Itse ohjelmassa todetaankin, että lastenkulttuurin ammattilaisten koulutukseen ja täydennyskoulutukseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota.

Taidekokemuksilla ja -nautinnoilla on merkittävä rooli lapsen taidollisessa, tiedollisessa ja emotionaalisisessa kehityksessä. Taiteen perusopetus ja harrastustoiminta syventävät ja täydentävät peruskoulun sekä toisen asteen yleissivistävää taideopetusta. Myös taidelaitosten toiminnalla ja taiteen esitystoiminnalla on taidekasvatuksellinen tehtävänsä. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 11 - 12.) Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa todetaan, että opetushallituksen vuonna 1998 teettämän arvion mukaan taideaineiden osuus oppitunneista on kuitenkin edelleen vaarassa vähetä ja taideaineiden integroinnissa muihin oppiaineisiin on runsaasti kehittämistä.

Esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa on vuonna 2000 otettu taideaineiden merkitys hyvin huomioon. Musiikkiin ja kuvataiteisiin painottuva taiteen perusopetus tavoittaa 11 % ikäluokan lapsista. Kymmenestä taiteen- alasta säveltaide on taidekasvatuksen suosituin taidemuoto. Ohjelmaehdotuksessa todetaan, että kunnilla on kuitenkin hyvin erilaiset mahdollisuudet järjestää taidekasvatusta. Joissakin kunnissa on perustettu erilaisia kunnianhimoisia lastenkulttuurin kehittämishankkeita muun muassa lasten taide- ja kulttuurikeskuksia. Lisäksi alueellisten taidetoimikuntien järjestämät taidekasvatus- ja kulttuuriprojektit tarjoavat uusia mahdollisuuksia. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 25, 28.)

2.1.3 Tavoitteet lastenmusiikin osalta

Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa (2003) todetaan, että kotimaisen lastenmusiikin tekijöitä ja ammattimaista esitystoimintaa on varsin vähän ja että kaupallinen, vahvasti kansainvälinen päivän hitteihin perustuva levytarjonta jättää varjoonsa kunnianhimoisesti tehdyn kotimaisen lastenmusiikkitarjonnan. Ohjelmassa edellytetään, että lapsille ja lapsiperheille tulisi turvata

kotimainen monimuotoinen elävän musiikin, lastenlaulujen ja eri musiikkityylien tarjonta. Opetusministeriölle ja taidetoimikunnille asetetaan kolme tukitavoitetta: 1) tuetaan elävän lastenmusiikin esitystoimintaa, 2) tuetaan yhteisöjä, jotka edistävät yhteistyötä säveltaiteen, koulujen, päiväkotien ja lastenkonserttien järjestäjille välille sekä 3) tuetaan luovaa ja esittävää lastenmusiikkia uudella tukimuodolla: lastenmusiikin laatutuella. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 30.) Työryhmä asettama neljäs toimenpide-ehdotus jäi ohjelman ulkopuolelle: otetaan teatteri- ja orkesterilain piiriin myös lastenmusiikkiin erikoistuneita yhtyeitä ja lastenmusiikkiorkestereita sekä tuetaan tämän rahoituslain ulkopuolella olevien ammattiyhtyeiden toimintaa (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 48 - 49).

Tämän neljännen toimenpide-ehdotuksen mukaisesti ensimmäinen lastenmusiikkiorkesteri, Jyväskylässä perustettu *Lastenmusiikkiorkesteri Loiskis*, otettiin kulttuuriministerin kohua aiheuttaneella päätöksellä teatteri- ja orkesterilain tuen piiriin vuoden 2003 alusta. Muitakin tukitoimia on toimenpidetavoitteiden mukaisesti toteutettu, mutta lastenmusiikin laatutukea ei vielä ole ryhdytty jakamaan. Toivottavasti opetusministeriö toteuttaa tämänkin ohjelmansa tavoitteen. Tätä työtä varten haastattelemistani lastenmusiikin ammattilaisista Pentti Rasinkangas ja Mikko Perkoila olivat jo 1980-luvulla aloittaneet työnsä lastenmusiikin parissa. Pentti Rasinkangas oli mukana tekemässä lastenkulttuuripoliittista ohjelmaehdotusta (Lakupo) lastenmusiikin osalta ja Mikko Perkoila on jäsenenä valtion lastenkulttuurijaostossa.

2.2 Yleisradion lastenkulttuuritarjonta

2.2.1 Median on edistettävä lasten hyvinvointia

Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa todetaan, että radion ja television lastenkulttuuritarjonta on kokonaisuudessa niukkaa ja tasoltaan vaihtelevaa. Kaupallisilla kanavilla kotimainen lastenkulttuurin ohjelmatuotanto on hyvin vähäistä ja yleisradion puolella on havaittavissa paineita tai vetoa lastenohjelmien tuotteistamiseen. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 26.) Ohjelmaehdotuksessa asetetaan tavoitteeksi, että Yleisradion tulee toimia

tasavertaisia mahdollisuuksia tarjoavana, kotimaista korkeatasoista lasten- ja nuortenohjelmaa tuottavana ja välittävänä tiedotusvälineenä julkisen palvelun periaatteella. Myös monikulttuurisuutta tukevan ohjelmiston tulee saada enemmän lähetysaikaa, koska digitelevisio mahdollistaa monipuolisemman ohjelmatarjonnan myös erityisryhmille. Myös kaupalliset TV-kanavat voivat profiloitua laadukkaalla kotimaisella lastenohjelmatuotannolla. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 36.) Tavoitteeksi asetetaan myös, että tiedotusvälineiden tulee kokea tärkeäksi tuoda esiin lastenkulttuurin eri ilmenemismuotoja osana normaalia kulttuuriuutisointia (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 41).

Tutkija Satu Valkonen (2005) tarkastelee tutkimuksessaan lastenohjelmien tuotannon perusteita ja niiden pohtimisen tärkeyttä. Televisiokanavien tehtävänä on valvoa tuotettavien ohjelmien sisältöjä yleisellä tasolla. Unicefin lapsen oikeuksien mukaan median on edistettävä lapsen hyvinvointia, eivätkä lapsille tarkoitettut ohjelmat saa loukata tai vahingoittaa lapsia. Televisiokanavat voivat vaikuttaa ohjelmajärjestelyillään tehokkaasti siihen, millaisia ohjelmia tuotetaan ja mihin aikaan niitä esitetään. Television lisäksi monet muut mediat vaikuttavat lapsen elämässä. (Valkonen 2005, 2.) Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa (2003) todetaan, että televisio-ohjelmien, elokuvien, pelien ja erityisesti internetin osalta sisältötuotanto herättää huolta ja siihen liittyy myös lastensuojelullisia näkökohtia. Ohjelmassa esitetäänkin tukea kotimaisen tuotannon sisällön tutkimiseen, tuotekehitykseen ja tuotantoon sekä mediakasvatuksen vahvistamiseen. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 22.)

Tutkija Valkosen (2005) mukaan Yleisradion periaatteisiin on kirjattu lasten olevan lastenohjelmissa tärkeintä. Sisältöjen lähtökohtana on lapsi itsessään. Lasten oikeuksien mukaisesti YLEn ohjelmat eivät esitä viihteellistä eikä perusteetonta väkivaltaa. Valkosen mukaan Anu Mustonen (2001) toteaa tutkimuksessaan, että toistuva mediaväkivallan näkeminen aiheuttaa turtumista ja tämän epäillään vaikuttavan lapsen kykyyn kokea empatiaa. Piirrosfilmien ”hauska” väkivalta voi ylläpitää väkivaltaa hyväksyviä ja jopa ihannoivia asenteita. Lapsilähtöinen televisiotoiminta heijastaa lapsen kunnioittamista itsessään arvokkaana median yleisönä. Yleisradion lastenohjelmat pyrkivät

lapsen minä- ja maailmankuvan muodostumisen tukemiseen. Tämä edellyttää, että ohjelmistosuunnittelussa kiinnitetään huomiota siihen, mitä televisio kertoo lapselle ympäröivästä todellisuudesta. (Valkonen 2005, 2.)

Oleennaista on, että ohjelmavalinnat voidaan ja osataan perustella lapsen näkökulma huomioiden, toteaa Valkonen (2005). Tiedetään, että lapset pitävät jännittävästä ja pelottavista sekä hauskoista ohjelmista. Yleisradio tavoittelee lapsen aktiivisuutta pyrkimällä innostamaan leikkiin ja omaan ajatteluun. Ohjelmat antavat ideoita ja virikkeitä lasten toimintaan. Jokapäiväisestä elämästä kertovat tarinat ovat suosittuja lasten keskuudessa ja lasten ongelmien kuvaaminen lapsille tarkoitetuissa ohjelmissa on tärkeää. Tunteilla on suurin rooli lapsen mediasuhteen määrittäjänä. Television tavoitteena onkin herättää tunteita, antaa jotain koettavaa ja se voi tarjota väylän tunnistaa ja kohdata tunteita. (Valkonen 2005, 3.)

Yleisradio kuvaa tekevänsä ohjelmaa naperoille, vilistäjille ja koulukaille. Ikäryhmät huomioimalla lapsille voidaan taata heitä kiinnostavaa viihdettä tai opetustarjontaa. Valkonen (2005) toteaa, että jos televisiosarjoissa on lapsinäyttelijöitä, voi olla vaikeaa ymmärtää ettei niitä siitä huolimatta ole tuotettu lapsille. Vanhemmat ovat vastuussa lastensa televisionkatselusta, mutta heidän pitäisi pystyä luottamaan siihen, että myös televisiokanavat kantavat vastuunsa. Korkea journalismi tarkoittaa, että ohjelmasisällöt on mietitty lapsen etua ja hyvää ajatellen. Nykyinen kilpailutilanne asettaa lastenohjelmien suunnittelulle suuren haasteen: miten tuottaa korkean journalismin vaatimukset täyttäviä ohjelmia, jotka samalla keräävät ruudun äärelle suurimman yleisön. Valkonen (2005) pitää lapsista kertovia ohjelmia merkityksellisinä, sillä ne tarjoavat yhteisiä kokemuksia lapsena olosta ja välittävät erilaisia kuvauksia toisista lapsista, heidän itsensä tuottamasta kulttuurista ja heille tarkoitettusta kulttuuritarjonnasta. Yleisradio tarjoaa suomen- ja ruotsinkielistä ohjelmaa, koska pidetään tärkeänä, että lapsille on olemassa ohjelmaa omalla äidinkielellä. Kokemukset muista kielistä ja muiden kulttuurien edustajista ovat television kautta yhä tavallisempia ja yhä tärkeämpiä. Kun puhutaan monikulttuurisuuteen kasvattamisesta, on oleennaista, miten muista kulttuureista ja niiden edustajista puhutaan. Yleisradion tavoite on toimia ikkunana maailmaan. (Valkonen 2005, 4 - 5.)

2.2.2 Musiikki lastenohjelmissa

Suomalaisen musiikin päivän neuvottelukunnan järjestämässä lastenmusiikkiseminaarissa 11.3.2005 keskusteltiin lastenmusiikin nykytilasta. Lastenohjelmien tuottaja Jussi-Pekka Koskiranta (2006) yleisradiosta kertoi, että lastenohjelmien kohderyhmälle, 0 - 10-vuotiaille lapsille lähetetään ohjelmaa noin 350 tuntia vuodessa. Tästä määrästä noin 60 % on kansainvälistä ohjelmatuotantoa. Pääsääntöisesti kaikkeen dramaturgiseen ohjelmistoon (draamat, animaatiot, piirrostarinat) pyritään tilamaan musiikki suomalaisilta säveltäjiltä ja muusikoilta. Suomalaisissa lastenelokuvissa käytetään myös suomalaista musiikkia, jota Yleisradio on vuosittain mukana tuottamassa. Koskirannan mielestä musiikin kannalta ongelmallisin ryhmä ovat kouluikäiset lapset, ja hän kysyykin, että onko olemassa tuolle ikäryhmälle suunnattua omaa musiikkia? Yleisradio pyrkii mukaan Junior Euroviisuihin, joissa 8 - 15-vuotiaat lapset esittävät itse tekemiään kappaleita. Lastenkonserdit eivät sovi Koskirannan mukaan televisiossa esitettäväksi, vaan radio olisi ominaisempi tähän tarkoitukseen. Lastenmusiikin asema on radiossa kuitenkin vaikea, koska lastenmusiikki ei sovi minkään radioaseman formaattiin. Hän totesi, että kuuntelulukuja ei myöskään voida mitata, sillä mittaukset tehdään kuuntelupäiväkirjoihin perustuvan tutkimuksen perusteella. (Ihahaata ipanoille, idoleita isommille 2005.)

Jari Muikku selvitti vuonna 1989 Taiteen keskustoimikunnan julkaisussa *Laulujen lunnaat* myös Yleisradion merkittävää roolia musiikin tallentajana ja välittäjänä. Radion vuosittaisesta ohjelma-ajasta musiikin osuus oli vuonna 1989 yli puolet. Vuonna 1988 solistien, kuorojen ja yhtyeiden pientuotannoista tehtiin n. 500 nauhoitusta vuodessa ja julkisia konsertteja oli yli 70. (Muikku 1989, 93 - 94.) Yleisradion tavoitteena oli suomalaisen luovan säveltaiteen esille tuominen ja laaja-alaisen musiikkipolitiikan toteuttaminen. Tietoisena pyrkimyksenä oli täydentää kaupallisen tuotannon jättämiä aukkoja. Lastenmusiikki oli osoittautunut ongelmalliseksi sekä tuotannon että kohderyhmien osalta, kertoi Muikun haastattelema YLE:n vakavan linjan musiikkipäällikkö Antero Karttunen. Muikku haastatteli myös Erkki Melakoskea, joka totesi, että aikaisemmin radiossa oli laulelman ja

lastenmusiikin teemakokonaisuuksia, mutta projektiajatteluun siirtyminen ei sisältänyt musiikin alueisiin perustuvia kokonaisuuksia, vaan suurin osa projektialoitteista tuli Yleisradion ulkopuolelta. Alueellisen musiikin esittäminen riippui aluetoimittajien aktiivisuudesta ja siellä toimittiin pääasiassa äänitteiden varassa. *Musiikkia maakunnista* -ohjelma oli pieni kumarrus alueisiin päin, totesi Melakoski. (Muikku 1989, 94 - 97.)

Salon Lastenlaulutapahtuma ja TV 2:n lastenohjelmat järjestivät vuosittain lastenlaulujen sävellyskilpailun vuodesta 1990 alkaen. Se oli ainoa merkittävä valtakunnallinen uusia lastenlauluja esiteltyt tapahtuma. Kilpailun finaali esitettiin televisiossa ja katsojat äänestivät voittajan. Laulut on julkaistu myös cd:nä ja nuottikirjana. Tapahtumaa järjestää edelleen *Lasten Laulu-kaupunki ry* päätukijanaan Salon kaupunki. Myös MTV:llä oli pitkään *Tenavatähti lastenlaulukisa*, mutta se lopetettiin vuonna 2000. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 100.)

Nykyisin televisioissa ei ole yhtään lastenmusiikille omistettua tapahtumaa. Alakoululaisillekin tarjotaan televisiossa ja radiossa vain nuorisomusiikkia, joka sanoitustensa, esityskielensä ja esiintyjänsä puolesta ei mielestäni ole parasta mahdollista musiikkia lapsille. Lastenmusiikin asema Yleisradiossa näyttää vielä heikentyneen Muikun 1980-luvun lopulla tekemän selvityksen jälkeen, vaikka se oli jo silloinkin ongelmallinen. Televisiotuottaja kokee, ettei kouluikäisille ole lastenmusiikkia. Kuitenkin moni ammattiorkesteri kiertää jatkuvasti ympäri Suomea esiintymässä juuri koululaisille. Lastenkonsertteja ei haluta esittää televisiossa eikä radiossa. Mielestäni lastenkulttuurin asema ei Yleisradiossa vastaa sen toteuttamiselle asetettuja julkisen tason tavoitteita. Koska media ei esitä eikä tallenna lastenmusiikkia, vastuu sen tallentamisesta jää ainakin musiikin osalta musiikin tekijöille itselleen.

2.3. Alueelliset taidetoimikunnat lastenkulttuurin tukijoina

Läänintaiteilijoiden työ lastenkulttuurin alalla sekä alueellisten taidetoimikuntien tuki lastenmusiikille on kiinnostava alue. Mutta esimerkiksi läänintaiteilijoiden työstä ei löydy koottua tietoa. Taidesihteerä Esa Rantanen

(2006) toteaa, että läänintaiteilijoista ei pidetä taiteen keskustoimikunnassa alakohtaista listaa, koska tiedot muuttuvat jatkuvasti (Rantanen 2006). Taiteen keskustoimikunnan tutkijan Jämsenin tutkimuksen (2004) mukaan läänien taidetoimikuntiin palkattiin ensimmäiset läänintaiteilijat vuonna 1972. Pyrkimyksenä oli alueellisen eriarvoisuuden vähentäminen ja tarve saada alueellisen taidehallinnon palvelukseen pätevää taiteellisen koulutuksen saanutta työvoimaa, lisäksi haluttiin täydentää valtion taiteilija-apurahajärjestelmää. Opetusministeriö päättää vuosittain kunkin alueellisen taidetoimikunnan läänintaiteilijaosuuden tulosneuvottelujen jälkeen. Nykyään taidetoimikunnilla voi olla korkeintaan 49 läänintaiteilijaa. (Jämsen 2004, 2.)

Läänintaiteilijat toimivat 10 eri taiteenalalla sekä luokassa muut taiteen alat, johon kuuluu myös lastenkulttuuri kymmenen muun alan kanssa (Jämsen 2004, 5). 1970-luvulla peräti 63 % läänintaiteilijavuosista oli kolmella suurimmalla taiteenalalla eli kuvataiteella, kirjallisuudella ja säveltaiteella. Eniten vuosien kuluessa on kasvattanut prosentuaalista osuuttaan ryhmä muut. Vuosina 2000 - 2004 läänintaiteilijavuosia oli eniten eli 27 % taiteenalalla muut, 15 % kirjallisuudella ja 13 % säveltaiteella. (Jämsen 2004, 8.) Keski-Suomen taidetoimikunnan musiikin läänintaiteilija Markku Rinta-Pollari oli vuonna 2000 valmistelemassa ja perustamassa ammattimaista lastenmusiikkiorkesteria ja sitä ylläpitävää *Loiskis ry:tä*. Muissakin taidetoimikunnissa tehdään varmasti työtä lastenmusiikin edistämiseksi. Päätoiminen lastenkulttuurin läänintaiteilija on palkattu Oulun lääniin 1.1.2006 - 30.9.2008 (Kohtauspaikka 2006). Tässä työssäni en ryhtynyt selvittämään tällä hetkellä toimivien läänintaiteilijoiden osuutta lastenmusiikin saralla. Toivottavasti lastenkulttuurin osuus läänintaiteilijoiden työssä kartoitetaan lähiaikoina. Heillä olisi työsssänsä mahdollisuus ottaa lastenmusiikin arvostus ja kehittäminen voimakkaasti esille.

2.4 Jyväskylän seudun lastenkulttuuripoliittinen ohjelma

Opetusministeriön kehoitus kulttuuripalvelujen järjestämisestä lapsille ja lastenkulttuuripoliittisten ohjelmien laatimisesta kuntiin on tuottanut tulosta. Otan esimerkiksi Jyväskylän seudun lastenkulttuuripoliittisen ohjelman, jo-

ka valmistui vuonna 2005. Siinä painotetaan, että lastenkulttuuripalvelut ovat jokaisen lapsen ja nuoren perusoikeus ja hyvinvointia ja terveyttä edistävänä kulttuuri on tärkeää kaikille lapsille ja nuorille. Jyväskylän seudulla vuosina 1999 ja 2004 toteutetuista kulttuuripalveluihin liittyvistä haastattelutkimuksista käy ilmi, että kulttuuripalvelut koettiin kokonaisuudessa tärkeiksi. Erityisen merkittävänä vanhemmat ja lapset pitivät kirjastoja ja elokuvia sekä lasten kulttuuritapahtumia. Eniten toivottiin lisää konsertteja ja elokuvia. (Pääjoki 2005, 12, 14 - 15.)

Jyväskylän seudulla taiteen lakisääteinen perusopetus on yksi tärkeimmistä lastenkulttuuripalveluista. Taiteen perusopetusta annetaan musiikin, tanssin, kuvataiteen, arkkitehtuurin, käsityön, teatteri- ja sanataiteen aloilla. Perusopetukseen osallistuu seudulla jopa 20 % kouluikäisistä, kun valtakunnallinen keskiarvo on 11 %. Päiväkodit ja koulut tavoittavat suuren joukon lapsia, myös ne, joita muu lastenkulttuuritoiminta ei saavuta. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa suunnitelmissa korostetaan sitä, että lapsen myöhemmät taidemieltymykset ja arvostukset rakentuvat varhaislapsuudessa saatujen taiteellisten peruskokemusten varaan. Opetusministeriön TAO-mietinnön toimenpideosassa todetaan muun muassa, että iltapäiväkerhoja pitäisi kehittää niin, että myös pienillä paikkakunnilla olisi mahdollisuuksia ohjattuun luovaan ilmaisuun. (Pääjoki 2005, 14 - 15, 25 - 26.)

Lasten ja nuorten kulttuurikeskusten Taikalamppuverkostoon kuuluva *Kulttuuriaitta* kehittää lastenkulttuuritoimintaa sekä yhteistyötä Jyväskylän seudulla yli kunta- ja hallintorajojen vahvistamalla verkostoitumista ja järjestämällä täydennyskoulutusta (Pääjoki 2005, 10). Musiikki oli Kulttuuriaitan erikoistumisalueena hankkeen ensimmäisellä kaudella vuosina 2003 - 2005. Kulttuuriaitta järjestää muun muassa *Laululaari*-toimintaa, jossa opettelemalla yhdessä lauluja kerätään yhteistä kulttuurista pääomaa ja vahvistetaan lasten ja aikuistenkin yhteisöllisyyttä. (Pääjoki 2005, 26.) Kulttuuriministeri on valinnut kymmenen jäsentä, myös Kulttuuriaitan, lastenkulttuurikeskusten verkoston toiselle kolmivuotiskaudelle 2006 - 2008. Taikalamppuverkoston tavoitteena on kehittää lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluja ja edistää palveluiden syntymistä sinne, missä niitä ei vielä ole. Ks. liite 2 Taikalamppu. (Tässä ajassa 2006).

EU-hankkeena aloittanut *Lastenmusiikkiorkesteri Loiskis* on yksi osa lastenkulttuuripoliittista ohjelmaa Jyväskylän seudulla. Ammattiorkesteri konsertoitii ja ohjaa työpajoja kouluilla ja päiväkodeissa sekä erilaisissa tapahtumissa ympäri Suomea noin 130 - 150 kertaa vuosittain. Orkesteri on saanut vuodesta 2003 alkaen opetusministeriöltä lakisääteistä orkesteritoiminnan tukea, joka perustuu toiminnan vakiintuneisuuteen, säännöllisyyteen ja ammatillisuuteen. Loiskis-orkesteri on tehnyt useita levyjä sekä yhden nuottikirjan. (Loiskis ry:n toimintakertomus 2005., Loiskis ry:n toimintasuunnitelma 2006.)

Lastenmusiikin äänitteitä lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa ei mainita. Kuitenkin lasten lauluperinteen elvyttämiseen Jyväskylän seudulla on jo ryhdytty, ja *Kulttuuriaitta* on sen tukemiseksi julkaissut itse ensimmäiset levyt ja nuottivihkot. Alueen kirjastojen lastenlevyjen lainausosastot ovat myös tietopankkeja omalla alallaan. Kirjastossa käyminen ja kirjojen lukeminen ovat kaikkein suosituimpia ja tasa-arvoisimpia kulttuuriharrastuksia, tilastokeskuksen kulttuuritilastossa todetaan. Kulttuuriin osallistumisen suosituimmat muodot olivat tutkimuksen mukaan vuonna 2002 musiikin kuuntelu äänitteiltä (75 % vastanneista) ja kirjojen lukeminen (70-78 %). (Karttunen 2005.)

Mielestäni olisi tärkeää, että päiväkotien ja koulujen levy- ja nuottivalikoimaan pystyittäisi säännöllisesti hankkimaan laadukasta lastenmusiikkia. Perinteiset lastenlaulut ovat opettajille hyvin tuttuja, mutta on hyvin tärkeää, että päiväkodeissa ja kouluissa voidaan laulaa myös tämän päivän sanoituksia ja sävellyksiä. Lisäksi lapsilla ja pitäisi olla useammin mahdollisuus elävän lastenmusiikin kuuntelemiseen.

3 LASTENMUSIIKIN RAHOITUS

3.1 Valtion tuki lastenmusiikille ja sen tekijöille

Suomalaisen lastenkulttuurin tilaa tarkastellessaan lastenkulttuuripoliittisen ohjelmaehdotuksen tekijät toteavat, että lastenkulttuurin ammattiteissa toimi-

vien määrästä ei ollut mahdollista muodostaa tarkkaa kokonaiskäsitystä. Eri taiteenalojen taiteilijoiden pää- ja sivutoimisuus lastenkulttuurin saralla vaihteli. Yleisesti ottaen kuitenkin päätoimisia työntekijöitä oli jonkun verran pääasiassa teattereissa sekä kuvataiteen ja musiikin taidekasvattajina, sivutoimisia oli paljon. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 24.) Päätyökseen lastenmusiikkia tekeviä säveltäjiä, sanoittajia ja muusikoita arvioitiin Suomessa olevan noin kymmenkunta vuonna 2002. Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus *Fimic* luetteli viitisentoista kevyen musiikin (lastenlaulujen) säveltäjää 1980 - 90-luvuilta. Suurin osa lastenmusiikintekijöistä hankkii leipänsä muilla keinoin, muun musiikin parissa ja tekee lastenmusiikkia projektituonteisesti. Sama tilanne on *Suomen säveltäjät ry:n* mukaan lasten ja nuorten soitto-opintoihin pedagogista materiaalia säveltävillä. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 97).

Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa asetettiin tavoitteeksi edistää valtakunnallisin apurahajärjestelmin sekä erilaisten projektitukien avulla lastenkulttuurin alalla työskentelevien taiteilijoiden mahdollisuuksia omistautua luovaan ja esittävään työhönsä. Myös lastenkulttuurin taiteilijaprofessori haluttaisiin perustaa. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 41.) Lastenkulttuurin rahoituksesta ei muodostettu ohjelmaehdotuksessa kokonaiskuvaa. Siinä arvioitiin yleisesti, että kaupallisten tuotteiden osuus on suuri ja yksityisen rahoituksen osuus näin ollen merkittävä (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 24). Vuonna 2000 taiteen keskustoimikunnan lastenkulttuurijaosto jakoi 195 000 mk säveltaiteen erilaisille projekteille sävellystyöstä konsertti-toimintaan ja koululaisvierailuihin sekä julkaisuihin. Lisäksi lastenkulttuurin valtionpalkinnosta puolet eli 50 000 mk jaettiin säveltaiteen edustajalle. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 101 – 102.)

Taiteen keskustoimikunnan lastenmusiikkijaoston taidesihteeri Esa Rantanen vastasi kysymykseeni, ettei lastenmusiikin äänilevytuotantoon ole erillistä tukea, mutta lastenkulttuurin apurahoista ja erityisavustuksista on haettu avustuksia myös tuotanto- tai levytyskustannuksiin. Lastenkulttuurijaoston ja säveltaidetoimikunnan tukien kohdentumista ja vuosittain myönnettyjä lastenkulttuuripalkintoja voi seurata taiteen keskustoimikunnan kotisivuilta lehdistötiedotteista. Keskustoimikunnan tutkimusyksikkö teki pitkältä ajalta

selvityksen lastenkulttuurituen jakautumisesta taiteenaloittain ja alueittain. Selvitys valmistui lastenkulttuurijaoston toiminnan 20. vuotena eli vuoden 2007 lopulla. Vuonna 2005 lastenkulttuurijaosto myönsi säveltaiteelle lastenkulttuurin apurahoja ja erityisavustuksia yhteensä 57 000 €. Lastenkulttuurin tukisumma oli kokonaisuudessaan 397 000 €, josta säveltaiteen osuus oli siis noin 14 %. (Rantanen 2006.)

Taiteen keskustoimikunnan tilastotiedotteessa 1/2005 (Karhunen 2005) selvitetään vuonna 2004 valtion taidetoimikuntien myöntämiä tukia. Valtion taiteen keskustoimikunta ja sen seitsemän jaostoa, yksitoista taidetoimikuntaa ja kirjasto- ja näyttöapurahalautakunnat jakoivat tukea taiteilijoiden taiteelliseen työskentelyyn ja projekteihin (muun muassa kohdeapurahat ja matka-avustukset) 15,1 miljoonaa euroa. Muuhun tukeen muun muassa yhteisöille sekä tapahtumille ja taideteostoimikunnan taideteoksiin käytettiin 3,6 miljoonaa euroa. Tuen osuus menoista on pysynyt ennallaan. (Karhunen 2004, 1 - 3.) Vuonna 2004 kaikkiaan 540 taiteilijalla oli voimassa oleva 0,5 - 5 vuoden taiteilija-apuraha. Apurahojen ja avustusten hakijoista 42 % sai apurahaa. Näistä 72 % oli kirjallisuuden alalta, mikä johtuu pitkälti lakisääteisestä kirjastoapurahojen määrästä. (Karhunen 2004, 3 - 6.)

Lastenmusiikki sai ensimmäisen 5-vuotisen apurahataiteilijansa, kun Mikko Perkoilalle myönnettiin apuraha vuosiksi 2000 - 2004 ja toisena pitkä apurahan sai Pentti Rasinkangas vuosiksi 2005 - 2009 (Perkoila 2006, Rasinkangas 2006). Vuoden pituisia apurahoja ovat haastattelemistani tuottajista saaneet Ville Ojanen, Leena Pyylampi ja Hannu Sepponen. Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi uuden tukimuodon, lastenmusiikin laatutuen käyttöönotto. Siitä tulisi mielestäni osa ohjata myös äänitetuotantoon varsinkin pientuottajille, jotka vastaavat kotimaisen lastenmusiikin tallentamisesta ja julkaisemisesta.

3.2. Musiikkialan tuki lastenmusiikkituotannolle

3.2.1 Tukimuotojen historiaa

Laulujen lunnaat -julkaisussa Jari Muikku (1989) selvitti äänitetuotannon tukimuotojen historiaa. Suomessa ratifioitiin vasta 1984 vuonna 1964 voimaan tullut Rooman sopimus, jossa määriteltiin esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeudet. Vuonna 1984 käyttöön otettu kasettimaksu ja Rooman sopimus vaikuttivat merkittävästi kotimaisen äänitetuotannon elinvoimaisuuteen. Suomessa oikeudenhaltijoiden etuja valvoo *Teoston* alaisuudessa *Gramex ry*, jonka käytännön tärkein tehtävä oli Muikun mukaan korvausten periminen äänitteen julkisesta esittämisestä.

Tyhjien ääni- ja kuvanauhojen valmistajat suorittavat kasettimaksuja. Maksun perusteena on yksityisen käytön korvaaminen tekijöille ja tuotantotoiminnalle. Tulot jaetaan yhteisiin ja henkilökohtaisiin tilityksiin. Yhteiset varat jaetaan ESEKin ja LUSESin kautta ja käytetään muun muassa Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskuksen julkaisutoiminnan tukemiseen. (Muikku 1989, 73 - 76.)

Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ESEKin ja Luovan säveltaiteen edistämissätiö LUSESin tuet olivat äänitetuotannon kannalta tärkeimmät.

Vuonna 1988 ne tukivat yli 300 äänitehanketta yhteensä noin 4 miljoonalla markalla. Tästä summasta 10 % jaettiin kansan-, lasten- ja hengelliseen musiikin äänitetuotantoon. Laulelma- ja lastenlauluhankkeita oli hyvin vähän rockvaltaisten hakemusten joukossa 1980-luvun lopulla. Silloin kiinnitettiin erityistä huomiota kotimaisen CD-tuotannon kasvattamiseen. Tuotantokustannukset halpenivat huomattavasti CD-levyjen myötä ja nimikekohtaiset tukisummatkin alenivat. Levyjä tuotettiin yhä enemmän, mutta kokonaisymyynti ei noussut. Siksi harkittiin tuen ohjaamista yhä enemmän markkinointiin. (Muikku 1989, 80 - 82.)

Opetusministeriöllä oli varattu vain pieni summa äänitetuotannon tukeen, mutta sillä oli voitu toteuttaa marginaalisia projekteja ja se tulkittiin äänitteen kulttuurisen hyväksymisen osoituksena taidepolitiikan taholta. Vuonna 1989 budjetista pudotettiin tuki pois, vaikka mekaanisesta musiikista oli tullut erittäin tärkeä kulttuuriympäristön osa. Taidemusiikkia tuottava *Finlan-*

dia sai kiinteää kolmivuotista äänitetukea opetusministeriöltä vuonna 1989. Se mahdollisti taidemusiikin pitkäjänteisen tuotannon. (Muikku 1989, 86 - 87, 92.)

Säveltäjäjärjestöjen säätiön LUSESin toiminnassa suomalaisen musiikin äänitetuotannon tuki oli 1980-luvun lopulla tärkeää, mutta ESEKiin verrattuna resurssit olivat suppeammat. LUSESin kevyen ja vakavan musiikin toimikuntien jäseninä olivat *Suomen Säveltäjät ry:n* ja *ELVIS ry:n* edustajat. LUSES tuki myös kulttuuritapahtumia, nuottijulkaisuja ja esiintymisiä. Kevyen musiikin puolella ongelmana oli levyjen lyhyt elinkaari, ne katosivat kaupoista ja varastoista liian nopeasti. LUSESin johtaja Matti-Jussi Pollari totesi Muikun haastattelussa, että kaupallisten yritysten tulee vastata äänitteiden tuotannosta vastakin. Hän esitti, että tulisi löytää yhtiöitä, joiden ohjelmaan pientuotannot sopivat. (Muikku 1989, 83 - 84.)

ESEKin työssä alusta alkaen mukana ollut toiminnanjohtaja Arto Alaspää toteaa Muikun haastattelussa, että vuonna 1989 ESEKin ja LUSESin rahoitus oli ratkaisevaa suomalaisen taidemusiikin, jazzin ja kokeilevan kevyen musiikin tuotannon säilyttämisessä. Häntä huolestutti se, että syntyi tuotantoja, jotka eivät master-nauhan jälkeen yltäneet päämääräänsä eli asiakkaalle. Ongelmana ei siis ollut levyn tekeminen vaan sen myyminen. Alaspään mukaan mielekkäin kehittämistapa oli jakaa tukea harvemmille hankkeille, jolloin tuella olisi todellista merkitystä. Hänen mielestään olisi puntaroitava myös taiteelliset arvot eikä vain ääniteteollisuuden tavoittelemia voittoja. Muikun mukaan osalle yrityksistä tuki merkitsi 1980-luvun lopussa uusien artistien julkaisukynnyksen madaltumista. Keskisuurten ja pienten yhtiöiden toiminnassa erilaisilla tukimuodoilla oli huomattavasti suurempi merkitys. Tuen saaminen oli usein projektin jatkumisen kynnyksysymys. (Muikku 1989, 88 - 90.)

3.2.2 Lastenmusiikkituotannon nykyiset tukijat

Luovan Säveltaiteen Edistämissäätiön LUSESin tehtävänä on edistää ja tukea luovaa kotimaista säveltaidetta, säveltäjien, sanoittajien ja sovittajien teoksia. Se jakaa apurahoja ammattimaiseen luovaan työhön, äänitetuotantoon ja markkinointiin. LUSESilla on nykyään vakavan musiikin toimikunta

ja kevyen musiikin toimikunta, partituurimusiikin tilaussävellystoimikunta sekä ESEK:n kanssa yhteinen AV-jaos. Apurahoja jaetaan 10 eri kohteeseen, joista kaksi on kohdennettu äänitteisiin: tuotanto- ja markkinointituki. Äänitetuotannon tukea myönnetään neljästi vuodessa suomalaista musiikkia sisältävien äänitteiden tuottamista ja julkaisemista varten. Julkaistavalla äänitteellä on oltava kaupallinen jakelija Suomessa. DVD-tuotantoihin ja musiikkivideoihin haetaan avustusta AV-jaokselta. Äänitteiden markkinointiin myönnetään tuote- ja julkaisukohtaisia projektiavustuksia tarkan markkinointisuunnitelman perusteella. Äänitteiden kanssa julkaistaan usein myös nuottikirjoja. LUSES myöntää nuottien julkaisutukea lähinnä toimitus-, puhtaaksikirjoitus- ja painatuskustannuksiin. Lastenmusiikin tuottamiseen ja markkinointiin myönnetään avustuksia aika harvoin. (Tietoa LUSESista 2006.)

Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ESEK on merkittävä kotimaisen musiikin edistäjä. Se toimii tekijänoikeusjärjestö Gramexin yhteydessä. Lastenkulttuuripoliittisen ohjelmaesityksen mukaan ESEK tuki vuonna 2000 lastenmusiikin äänitetuotantoa 56 715 mk:lla, mikä oli 1,5 % äänitetuen määrärahasta. Lastenmusiikin äänitetukea haki 12 tuottajaa ja kolme heistä sai tukea. LUSES myönsi samaan aikaan tukea kolmelle lastenmusiikkiprojektille: yhdelle levyille ja kahteen nuottikokoelmaan yhteensä 22 000 mk. Hakemuksia tuli vuosittain 10 - 20 kpl. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 98.) Vuonna 2005 ESEK jakoi tukea yhteensä noin 1,56 miljoonaa euroa, jolla tuettiin 253 uuden kotimaisen cd-levyn, 58 musiikkivideon ja 18 DVD:n tekoa. Cd - levyjen tuotantotuesta 68 % jaettiin pienille tuottajille ja omakustanteille. Lisäksi ESEK tuki 250 kotimaista elävän musiikin hanketta (puolet kotimaassa toteutettuja) ja antoi 45 000 € erityistukea kolmeen hankkeeseen haja-asutusalueiden päiväkotijärjestämiseksi ja koulukonserttien järjestämiseksi. Vuonna 2006 ESEK-tukea päätettiin jakaa yli 40% aiempaa enemmän ja lisäksi ryhdyttiin jakamaan markkinointi- ja vientitukea sekä uutta työskentelytukea. ESEK:n pääsihteerin Leena Hirvonen totesi, että erillisen markkinointi- ja vientituen käyttöönotto on merkittävä uusi painotus tukien jakamisessa. (Uutisia ja uutisarkisto 2006.) *Laulujen lunnaat* -raportissa tuotiin esille 20 vuotta sitten tarve, että markkinointiin tulisi jakaa tukea, nyt tämä tavoite alkaa toteutua.

3.3 Keski-Suomen Liitto luovan toimialan kehittäjänä

3.3.1 Luovan toimialan hankekokonaisuus

Keski-Suomessa on luovan toimialan hankkeilla haluttu varmistaa edellytykset luovalle toimialalle ja sen yritystoiminnan kasvulle sekä verkottomiseksi. Keski-Suomen maakuntasuunnitelmassa (2002) pidetään taidetta ja kulttuuria innovaatioympäristön menestystekijänä. Luin hankesuunnitelmaa löytääkseni suhtautumisen äänitetuotannon kehittämiseen ja tukemiseen. Hankekokonaisuus on esimerkki maakuntahallinnon mahdollisuuksista tukea luovaa yritystoimintaa, mahdollisesti myös lastenmusiikin äänitetuotantoa. Luovan toimialan esiselvitys tehtiin kehittämissyhtiö *Jykes Oy:n* ja *Jyväskylän ammattikorkeakoulun* rahoituksella vuonna 2003. Esiselvityksen mukaan luova toimialalla ei ole kovin selkeää roolia Keski-Suomen pienten ja keskisuurten yritysten kasvuhakuisessa toimialatyössä. Esiselvityksellä haluttiin etsiä sellaiset kulttuurikentän toimijat, jotka haluavat yhdessä kasvattaa alan liiketoimintaa. Sen tavoitteena oli luovan toimialan kehittämisen edellytysten tarkastelu Keski-Suomessa sekä kehittämistoimenpiteiden suosittelu pilottikokonaisuuden muodossa. Kolmiosaiseen *Luovan alan hanke* -kokonaisuuteen kuuluvat toimijakenttä kokoava ja esittelevä foorumihanke, liiketoimintaosaamishanke sekä yrityksiä kehittävä kärkiyrytyshanke. (Luovan toimialan esiselvitys 2003, 3 - 4.)

Hankekokonaisuus tähtää pitkäjänteiseen toimialan perustan kehittämiseen sekä välittömiin toimialatyötä tehostaviin toimiin. Pysyvien vaikutusten kautta tähdätään luovan alan toimintaympäristön myönteiseen kehittämiseen. (Luovan toimialan esiselvitys 2003, 22.) Hankkeen toteutumista eli keskisuomalaisen luovan talouden rakentamista voi seurata kotisivuilta www.keskisuomi.org/luova-toimiala. Hanke tukee luovan alan toimijoita jakamalla siemenrahaa tuote- ja palveluideoiden tai tuotantovälineiden kehittämiseen ja kotimaiseen sekä kansainväliseen verkostoitumiseen.

3.3.2 Kulttuurin rahoitus ja kulttuuriteollisuus

Luovan toimialan esiselvityksessä tutkittiin kulttuurin julkista rahoitusta. Selvityksen mukaan valtio ja alueet sekä kunnat ovat vastanneet suunnilleen yhtä suurilla panostuksilla kulttuurin julkisesta rahoituksesta. Mutta valtion rooli suurempana rahoittajana näyttää olevan väistymässä ja kuntien sekä alueiden panos lisääntymässä myös yksityisen rahoituksen muodossa. Euroopan unionin toiminnan alueellinen jakautuminen on tuonut mukaan myös luovalle toimialalle hankkeistamisen ja projektit. Valtio (opetusministeriö, sen alaiset taidetoimikunnat sekä lääninhallitukset) on perinteisesti keskittynyt kulttuuri-instituutioiden ja perustoimintaedellytysten ylläpitoon. Viime vuosina näköalat ovat laajentuneet kulttuuritoiminnan, yhteiskunnallisen ja taloudellisen toiminnan suhteisiin sekä erityisesti kulttuuriteollisuuteen. (Luovan toimialan esiselvitys 2003, 6.)

Esiselvityksessä todetaan, että maakunnan liittojen rooli on kasvanut vuoden 1994 jälkeen, jolloin ne ryhtyivät vastaamaan aluekehityksestä. Keski-Suomen liiton erityispiirre on kymmenen vuoden ajan ollut niin sanottu toimialamalli. Aluekehitystyötä on ohjattu elinkeinotoiminnallisin painotuksin kuuden toimialan pariin. Työssä on keskeistä itsenäisen toiminnan edellytysten kehittäminen. Kulttuuria oli liiton toiminnassa vuoteen 2003 saakka tuettu EU:n rakennerahastojen sekä oman maakunnallisen kehittämisrahaston kautta, esimerkkinä on *Lastenmusiikkiorkesteri Loiskiksen* alkurahoitus vuosina 2001 - 2002.

Keski-Suomen liiton tehtäväksi on määritelty keskittyminen omavaraisuutta tavoittelevan toiminnan edistämiseen. Kulttuurikentän hajanaisuus on vaikeuttanut hankkeiden suunnittelua sekä omarahoitusosuuden hankkimista. Myös eri toimijoiden työnjako kulttuurin alalla on ollut kirjavaa ja pääosin jäsentämättä. Nyt kehittämisen kohteena ovat erityisesti luovan toiminnan ja kulttuurin alalla itseisarvoinen ja samalla omavaraisuuteen pyrkivä toiminta. On arvioitu, että Keski-Suomessa on edellytyksiä lähteä kehittämään luovaa toimialaa, erityisesti digitaalinen osaaminen ja taiteellinen luovuus on mahdollista yhdistää menestystekijäksi. Lisäksi tapahtumaosaaminen on katsottu lupaavaksi voimavaraksi. (Luovan toimialan esiselvitys 2003, 7 8.)

Opetusministeriön taide- ja taiteilijapoliittisessa ohjelmassa todetaan, että

luovan osaamisen kaupallistamisessa ei ole aina kysymys laajasta liiketoiminnasta vaan edellytysten ja toimintaympäristön luomisesta ammatin - harjoittamiselle, verkostoitumiselle ja mikroyrittämiselle. Eri toimintatapojen hyväksyminen ja verkottaminen tuottaa lopputuloksena uusia toimintamuotoja ja kannattavaa työtä. (Luovan toimialan esiselvitys 2003, 10.)

Kulttuuriteollisuuden osalta esiselvityksen johtopäätöksissä todetaan, että luovan toimialan keskeinen tavoite on liiketoimintaosaamisen ja -ajattelun saaminen osaksi vakiintunutta toimintaa. Pyritään myös hallinto- ja kehittämistahojen tietoiseen työnjakoon. Liiketoimintaosaamisessa on kyse tuotantoprosessin, luomisen ja tuotteistamisen sekä markkinointitoimenpiteiden kokonaisuudesta. Opetusministeriön kulttuuriteollisuusryhmän mukaan monipuolinen kulttuuriteollisuus voidaan jakaa useisiin kehittämiskohteisiin myös Keski-Suomessa: koulutukseen (kulttuurisektorin yrittäjät, multimedia-ala, tuottajat), tuottajarakenteen luomiseen, luovan toiminnan tuotteistamiseen, kulttuurin markkinointiin sekä kulttuuripalveluiden- ja tuotteiden viennin kehittämiseen. (Luovan toimialan esiselvitys 2003, 16 - 17.)

Arvio julkisen rahoituksen pysyvistä vähenemisestä vaatii yksityisten rahoitusmuotojen kehittämistä osana kulttuuripohjaisen yritystoiminnan edellytysten parantamista. Koko luovalla alalla on sitkeä jännite kulttuurin ja kulttuuriteollisuuden välillä, siis kulttuuripolitiikan ja elinkeinopolitiikan välillä. Osa taiteesta voi kuitenkin menestyä kaupallisin arvoin mitattuna. Silloin ollaan jo lähellä kulttuuriteollisuuden näkökulmaa. Populaarikulttuurin kärkiedustajat ovat menestyneet taloudellisesti kulttuuriteollisuuden piirissä. Lisäksi alakulttuurien moninaisuus avaa mahdollisuuksia luovuuden ja innovaatioiden herkemälle jäsentymiselle. Luovuus ja innovaatiot edellyttävät aina ennakkoluulotonta riskinottoa ja epäonnistumisen mahdollisuuden hyväksymistä esimerkiksi kulttuuri poliittisena kustannuseränä. (Luovan toimialan esiselvitys 2003, 17 - 19.)

Sokka ja Haajanen (2002) ovat esittäneet työnjakoa taidetoimikuntien ja maakuntaliitojen välillä. Ammatinharjoittajana tai pienyrittäjänä taiteilijan työhön kuuluu sisällön paketointi, markkinointi sekä jakelu. Näiden toimin-

tojen kontaktit ja osaaminen sekä resurssointi kuuluvat enemmänkin maakuntaliitoille ja muille kehitys- ja elinkeinotoimintayksiköille ja koulutusorganisaatioille. Kehitystoimenpitein voidaan auttaa pullonkaulojen läpäisemistä ja väljentämistä. Keski-Suomen liiton liiketoimintaosaamiseen keskitetyssä osahankkeessa tarkastellaan tätä ajatusta ja tavoitteena on räätälöidyn yrityshautomon avulla vapauttaa voimavaroja varsinaiseen luovaan yrittämiseen sekä pysyvien koulutusratkaisujen mallintamiseen. (Luovan toimialan esiselvitys 2003, 21 - 25.)

4 LASTENMUSIIKIN TUOTANTO

4.1 Äänitetuotannon historiaa lyhyesti

Laulujen lunnaat -julkaisussa vuodelta 1989 Jari Muikku käy läpi kotimaisen äänitetuotannon historiaa. Tiivistän tähän osan Muikun kokoamaa menneisyyttä, jossa on lastenmusiikistakin muutama ajatus. Osa haastateltujen ammattilaisten näkemyksistä on edelleen ajankohtaisia yli kahdenkymmenen vuoden jälkeen. Kotimainen ääniteteollisuus syntyi 1930-luvulla, kun turkulainen *Saaristokauppa Oy* ryhtyi julkaisemaan suomalaisia *Sonora*-merkkisiä levyjä yhteistyössä samannimisen ruotsalaisen yhtiön kanssa. 1950-luvulla ryhdyttiin rakentamaan studioita. Suomessa myytiin vuonna 1970 noin 1,4 miljoonaa äänitettä ja kymmenen vuotta myöhemmin 10,4 miljoonaa. Kasvua edisti kasettien osuuden kasvaminen markkinoilla 50 %:iin. Samalla kotimaisten äänitteiden suosio kasvoi ohi ulkomaisten äänitteiden. (Muikku 1989, 26 - 28.)

Suomalainen ääniteteollisuus koki siis 70-luvulla räjähdysmäisen myynnin kehityksen sekä rakennemuutoksen. Julkaisijoiden määrä vakiintui 50:een, joista vain noin kolmannes oli varsinaisia levy-yhtiöitä. Loput 2/3 olivat erilaisia aatteellisia yhdistyksiä tai uskonnollisia kustantajia. Vuonna 1980 pienten yhtiöiden osuus LP-levytuotannosta oli 64 %, kun se kymmenen vuotta aiemmin oli ollut 17 %. *Love-Records* oli ensimmäinen yhtiö, joka aloitti 60-luvun lopulla vastakulttuurisen tuotantopolitiikan. 70-luvulla

tulivat mukaan myös ensimmäiset kansainvälisten suuryhtiöiden suomalaiset paikallisosastot. Äänitemarkkinat kasvoivat tasaisesti vuoteen 1984 saakka ja myynnin arvo vuoteen 1985 saakka, jolloin saavutettiin 500 miljoonan markan liikevaihto. *Ääni- ja kuva tallennetuottajat ry:n* 19 jäsenyrityksen osuus kokonaismarkkinoista oli noin 60 %. Näistä neljän suurimman yhtiön (*Fazer, Discophone/Sonet, CBS ja EMI*) osuus oli noin 40 - 60 %. (Muikku 1989, 29 - 34.)

Kotimaisen ääniteteollisuuden keskittymistä korosti edelleen se, että kyseiset yritykset hoitivat suurimman osan jakelusta. Äänitteiden jakelu hoidettiin 1980-luvulla Suomessa erikoisliikkeiden, telinemyynnin ja postimyynnin, usein niin sanotun kerhomyyntin kautta. 1980-luvulla *PEC*-jakelutukku kasvoi *Fazerin* ohi. Jakelu oli vuonna 1989 monen musiikin ammattilaisen mielestä tuotantoketjun tärkein kohta. Vähittäiskauppiaiden kannalta jakelun keskittyminen säästi aikaa, eivätkä ne useimmiten vaivautuneet ottamaan yhteyttä pieniin jakelijoihin. Keskittymisestä oli eniten haittaa pienten yhtiöiden erikoistuotannolle. (Muikku, 37 - 41.) Tuotantosopimuksista siirryttiin jakelusopimukseen, joissa suurempi yhtiö vastasi pienemmän yhtiön tuotteiden markkinoinnista ja jakelusta. Tämän ansiosta kukin musiikin tuottaja voi ottaa omat taloudellistaiteelliset riskinsä ja noudattaa omaa tuotantopolitiikkaansa. Suomalaisista yhtiöistä *Musiikki Fazer* oli vuonna 1989 ainoa täyden palvelun talo. (Muikku 1989, 31.)

Pienet yhtiöt voivat jakelusopimusten ansiosta keskittyä taiteelliseen ja tekniseen tuotantoon. Niiden olemassaolo perustuikin yleensä vaihtoehtoiseen musiikin tuottamiseen, jota suuret yhtiöt eivät julkaisisi taloudellisista tai taiteellisista syistä. Pienten firmojen talous heilui suhteellisen helposti, sillä suppean nimiketuotannon huono menestys söi nopeasti yhtiön pääomapohjaa. Kiinteiden kulujen pienuus ja erilaiset tukimuodot mahdollistivat levyjen tekemisen suppeillakin budjeteilla. (Muikku 1989, 34 - 35.)

Tukimuotojen kehittymisen myötä jazzia, kansan- ja lastenmusiikkia on tuotettu 1980-luvulla entistä enemmän. Tuotantojen tuki vaikutti tähän ratkaisevasti. Pienten yhtiöiden merkityksen arvioitiin kasvavan vaihtoehtojen tuojana sekä muusikoiden että kuulijoiden kannalta. Myynnin ei uskottu enää

1980-luvun lopulla kasvavan, joten alan sisäisten osuuksien muuttuminen ja siirtely määräsivät tuotantoa. Mahdollisesti tuotannon liika keskittyminen ja tarjonnan yksipuolistuminen avaisi pienille yrityksille jatkuvasti uusia mahdollisuuksia. Pienyritysten toimintaedellytyksiin toivottiin helpotusta muun muassa korjaamalla studiotyössä esiintyvä kaksoisverotus. (Muikku 1989, 106.)

Muikun haastattelussa tuottaja *Timo Närvänen Olarin Musiikista* totesi, että artistien henkilökohtaisella myyntityöllä konserttien yhteydessä on huomattava merkitys. Hänen mukaansa päähuomio kiinnittyi entistä harvempiin tuoteteisiin niin teollisuuden, tiedotusvälineiden kuin kuluttajienkin piirissä. (Muikku 1989, 42.) Muikku toteaaakin johtopäätöksessään, että ääniteteollisuuden suurin tuotantorakenteeseen liittyvä ongelma oli 1980-luvulla jakelu ja markkinointi. Suuret yhtiöt saivat vaivatta hyvin kaupaksi käyvän oman ja maahantuodun keskitien musiikkinsa näkyvästi markkinoille. Eri tukien turvin tuotetun epäkaupallisen musiikin sekä osittain muunkin kotimaisen tuotannon ongelma oli markkinointi sekä levyjen elinkaaren takaaminen. Muikku esitti, että marginaalisempien musiikin alueiden tueksi tulisi luoda ESEKin tai LUSESin organisaatioon järjestelmä, joka varmistaisi näiden äänitteiden saavutettavuuden, levikin ja riittävän pitkän elinkaaren sekä hoitaisi promootiotyön. Hän toteaa, että tukea kannattaisi suunnata enemmän harvempiin hankkeisiin, jolloin voitaisi saavuttaa parempia ja pitkäjänteisempiä tuloksia. (Muikku 1989, 107.)

4.2 Levy-yhtiöiden lastenmusiikin tuotantopolitiikka

Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa (2002) todetaan, että lastenmusiikin äänitetuotanto on viiden suurimman levy-yhtiön osalta vähäistä. *Warner Music Finlandin* edustajan mukaan lastenmusiikkia otetaan tuotantoon vain, jos sitä on tukemassa vähintään vuoden kestävä tv-sarja, jolla saadaan syntymään riittävä kysyntä. *Warner* ei ole tuottanut eikä julkaissut uutta lastenmusiikkia muutamaan vuoteen. Vanhoja vinyylilevyjä on tehty cd-formaattiin. *Emi Finland* julkaisee vuosittain myyviä *Smurffit*-levyjä. *Universal Music* on julkaissut viime vuosina kaksi lapsille suunnat-

tua popmusiikkilevyä. *Edel Records Finland* hoitaa *Disneyn* musiikin levityksen, lähinnä elokuvien soundtrackit. TV:stä tutut lasten suosikit tekevät levynsä *Edelin AXR* levymerkille. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 97 - 98.)

Lastenpoliittisen ohjelmaehdotuksen mukaan levy-yhtiöillä oli vuosituhannen alussa karkeasti ottaen kahdenlaisia näkemyksiä lastenmusiikista. Toisten mielestä lastenmusiikin alalla ei ole suurta kilpailua, koska levyille ei ole kysyntää. Toisten mielestä kysyntää olisi, mutta levyt ovat hankalasti markkinoitavia ja siten niiden julkaiseminen on riski. Levy-yhtiöiden levyttämä lastenmusiikki on usein buumi-luonteista, ja lastenlevyjä on myynnissä vähän niiden lyhytikäisyyden ja pienten painosmäärien vuoksi. Monet levyistä liittyvät muuhun lastenkulttuuriin kuten tv-sarjojen piirros- ja satuhahmoihin (esim. Peppi, Muumit, Rölli, Ti Ti Nalle). Vanhat lastenlaulut on nostettu esiin muokkaamalla ne uudelleen pop- ja rock-tyylisiksi. Yksi syy perinteisen lastenmusiikin suosion romahtamiseen on pop-musiikki. Yhä nuoremmille esitetään kotimaista ja ulkomaista nuorisomusiikkia. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 98 - 99.)

Lastenmusiikin suosittu levitystapa ovat pienten yhtiöiden omakustannejulkaisut, jotka saattavat saavuttaa suurenkin suosion. Artistit ja orkesterit myyvätkin tuotteitaan usein vain esiintymispaikoilla ja lastentapahtumissa. Toisinaan levyjä otetaan jakeluun myös pieniin tuotantoyhtiöihin. Arvioidaan, että vuosittain markkinoille tuotetaan kymmenisen levyä, joiden lisäksi vanhoista kappaleista tehdään uusia versioita tai levyistä otetaan uusintapainoksia. Näiden lisäksi koulut, oppilaitokset ja lastenteatterit levyttävät omia produktioitaan. Lastenmusiikin julkisen esittämisen kartoitus on hankalaa, koska lastenmusiikin esittämistä ei *Teostossa* seurata erikseen, tietoja saa vain esittäjän tai kappaleen mukaan. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 98 - 99.)

Suomalaisen musiikin päivän neuvottelukunnan järjestämässä seminaarissa käsiteltiin lastenmusiikin nykytilaa 11.3.2005. Tuotantojohtaja Pekka Ruuska (*Warner Music Finland*) totesi seminaarissa, että levy-yhtiöissä arvostetaan edelleen lastenmusiikin saamaa tv-näkyvyyttä ja että se on usein yksi

edellytys levyn julkaisemiselle. Muu musiikki saa radiojulkisutta, mutta lastenmusiikki ei saa, koska sillä ei ole paikkaa suomalaisten radioasemien ohjelmatarjonnassa. Ruuskan mukaan levy-yhtiö edellyttää omaperäistä, muista poikkeavaa ideaa, joista hän mainitsee hyvinä esimerkkeinä *Mörköoopperan* (yhteislaulu), *Fröbelin palikat* (liikunnallisuus), *Röllin* (hyvä tarina) ja *Ti Ti Nallen* (pedagogisuus). Lastenmusiikkia ei saisi ryhtyä julkaisemaan muuta musiikkia heikoimmilla kriteereillä, Ruuska toteaa. Levy-yhtiöt haluavat keskittyä pitkäkestoisiin artistikaariin, sillä hetkellisiin ilmiöihin satsuminen ei ole kannattavaa. (Ihahaata ipanoille, idoleita isommille 2005.)

Yksi viime aikoina levy-yhtiöiden tuottama menestynein lastenmusiikkilevy on *Warnerin* tuottama *Lenni Lokinpoikanen*. Levy sai julkisuutta radiokanava *YleX:n* kautta, joka alkoi soittaa sitä lähinnä vitsinä. Levy edustaa uudenlaista lastenmusiikkia, vaikka sanoitustensa puolesta se kuuluu niin sanottuun perinteiseen musiikkiin. (Ihahaata ipanoille, idoleita isommille 2005.) Lokinpoikanen palkittiin vuonna 2006 levy-yhtiöiden *Emma Gaalassa*, jossa oli ensimmäistä kertaa mukaan myös lastenmusiikki.

4.3 Lastenmusiikin tuotannon laatu ja monipuolisuus

Ihahaata ipanoilla, idoleita isommille -lastenmusiikkiseminaarissa *Sibelius - Akatemian* musiikkikasvatusosaston päällikön *Soili Perkiön* mielestä arjen musiikillinen ympäristö, musiikillisen hahmottamisen ja oppimisen pohja on nykyään hukassa. Hän totesi, että ympäristössä soiva musiikki on usein täynnä nopeita ja kovia ääniä, nopeatempoista musiikkia, josta lapsen hermosto aktivoituu ja lapsi uupuu ja käy levottomaksi. Hermoston rauhoittamiseen tarvitaan hiljaisuutta tai rauhallista musiikkia. Virikkeisiin ja niiden sulatteluun kuluvasta ajasta saisi Perkiön mukaan kulua vain kaksi kymmenesosaa virikkeisiin. Aikuisten tehtävänä on varmistaa, että tämä on mahdollista. Perkiön mielestä lapsille ja lapsiperheille pitäisi ehdottomasti taata monipuolinen elävän musiikin tarjonta. Kaupallisin perustein tuotettu musiikki ei saa talloa alleen kunnianhimoisesti tehtyä kotimaista lastenmusiikkia. Lapsille tehdyn musiikin täytyy olla kiinnostavaa: sävyjä, särmää ja energiaa, myös hiljaisuutta ja rauhallisuutta tarvitaan. Lastenmusiikin tekijöiden pääasialliset tulonlähteet ovat esiintymispalkkiot ja teosto-korvauk-

set. Suuri muutos viime vuosina on ollut radiosoiton ja Gramex-korvausten vähentyminen. Perkiön mielestä lastenmusiikki ja sen tekijät tarvitsevat lisää näkyvyyttä ja sitä kautta arvostusta. Hän kysykin: *Missä valittaisiin ja esiteltäisiin vuoden parhaat lastenlevyt ja milloin alkaa todellinen lastenmusiikin laatutuki?* (Ihahaata ipanoille, idoleita isommille 2005.)

Säveltäjä-musiikkipedagogi *Marjatta Meritähti* on huomannut omakohtaisesti, miten median panostus lastenmusiikkiin on huomattavasti vähentynyt 1980-luvulta lähtien. Hän totesi seminaarissa, että elävän musiikin esittämisen lisäksi pitäisi panostaa lastenmusiikin taltioimiseen. Meritähti toivoo, että levy-yhtiöt panostaisivat enemmän laatuun ja monipuolisuuteen ennemmin kuin rahaa tuottaviin, halvemmalla tehtyihin ja lyhytikäisiin tuotteisiin. Muusikko-lauluntekijä ja lastentarhanopettaja *Mats Lillrank (Fröbelin palikat)* totesi, että uutiskynnys lastenmusiikin kohdalla on korkea ja uusien tekijöiden on vaikea saada näkyvyyttä ja ilman näkyvyyttä levyt eivät myy. *Kilpailu muiden, usein monikansallisten lastentuotteiden kanssa on lisääntynyt, mutta olisi tärkeää taata, että suomalaisille lapsille on tarjolla myös monipuolista, suomalaista lastenmusiikkia.* (Ihahaata ipanoille, idoleita isommille 2005.)

4.4 Tekninen kehitys musiikin tekemisessä ja kokemisessa

Suomalainen musiikkikampus -projektin päätöseminaarissa 8.12.2005 Jyväskylässä musiikintuottaja ja kouluttaja *Kim Kuusi* totesi, että musiikin tuotantoteknologian muutos on ollut valtava. Tietokoneistumisen myötä musiikkia on mahdollista tuottaa, soittaa, tallentaa, markkinoida ja levittää vaikka kotikoneen kautta. Teknologinen muutos on vaikuttanut merkittävästi musiikkialan liiketoiminnan kehittymiseen. Sen piiriin kuuluu yhä enemmän pieniä toimijoita. Ansaintalogiikka ja ostajien kulutustottumukset ohjaavat musiikkituottajaa voimakkaasti. Siihen pätevät – valitettavasti – samat lainalaisuudet kuin muussakin teollisuudessa. Sitä mistä maksetaan, syntyy lisää. Kaupallisella puolella menestyminen vaatii laajentuneesta tarjonnasta erottumista, mikä on entistä vaikeampaa. Kysynnän ja tarjonnan väliseen tyhjiöön on syntynyt työpaikkoja uusille osajille: managerit, valmentajat,

promotoijat. Tämän välittäjäportaan koulutukseen kannattaa panostaa, Kuusi uskoo. (Kuusi 2006.)

Suomi-instituutin johtaja *Seppo Kimanen* Lontoosta totesi seminaarissa, että valtiovallan kiinnostus musiikkiin rajoittuu tällä hetkellä lähinnä valtion haaluun huolehtia yleisestä sivistystoimesta tai saada vientituloja tallenteista ja muista tuotteista sekä oikeuksista. Hänen mukaansa kuuntelutottumukset ovat radikaalisti muuttuneet uusien tekniikoiden myötä. Hän toteaa elävien konserttien olemassaolon perustuvan siihen, että esiintymistapahtumassa voi olla kivaa niin esiintyjillä kuin yleisöllä, se on aidosti interaktiivinen. Kimanen mukaan toinen viime aikojen kansainvälinen trendi on ollut lähiökonseranttien suosion kasvu, kun paikallisista kulttuuripisteistä on tullut tärkeitä elävän kulttuurin työssijoja. Tärkeintä on ihmisten mahdollisuus rikastuttaa arkirutiinin turruttamia aistejaan. Tuottajaporras ei välttämättä ymmärrä, mitä kuluttajat kulloinkin toivovat. Musiikilliset muotiaallot tulevat ja menevät, mutta osaamisessa on niiden yli kantavaa hohtoa. Ehkä pieni paikallinen, monipuolinen muusikko onkin tärkeämpi, kuin suuria lavoja kiertävä tähti, Kimanen pohtii. (Kimanen 2006.)

Rytmimusiikin ammattilaisten seminaarissa Seinäjoella marraskuussa 2005 todettiin, että musiikkituottajien tulonmuodostus on kokenut muutoksia. *Pekka Sipilä* uskoo kustannusalalle syntyvän tulevaisuudessa entistä enemmän pieniä yrityksiä, jotka kilpailuttavat suuria kustantajia. Verkossa toimivat musiikkilehdet ja portaalit tarjoavat julkaisukanavan marginaalimusiikille. Mutta verkossakin markkinointia on pystyttävä hallitsemaan. Keskustelussa esitettiin vaatimus, että musiikkia on voitava luoda myös ilman kaupallista näkökulmaa. Mutta kenen sen tekemisestä pitäisi maksaa? Kansainvälisesti vertailtuna Suomessa valtio panostaa taidemusiikin tuottamiseen ja välittämiseen merkittävästi enemmän kuin monissa muissa maissa. (Koulutuksen kehittämisessä samansuuntaiset sävelet 2006.)

4.5 Markkinointi ja tiedottaminen

Ääniteteollisuuden järjestön ÄKT:n ja säveltäjäjärjestön LUSESin luonteellimmat yhteistyön alueet ovat tiedotus- ja markkinointityössä. Jäsenten kannalta ne eivät kuitenkaan saa viedä resursseja pois edunvalvontatyöltä. Pienten tuotantoyhtiöiden kannalta ESEK ja LUSES olivat Muikun tutkimuksen mukaan tärkeämpiä organisaatioita kuin *äänitetuottajien etujärjestö* ÄKT. (Muikku 1989, 71.) ÄKT:n keskeisin tehtävä on ollut äänite- ja videotuotannon toimintaedellytysten ylläpitäminen, pääasiassa muutos- ja kehitystarpeiden esittäminen lainsäädäntöön. Kulttuuripoliittisina tehtävinä ovat muun muassa tukitoiminta ja yhteydenpito päättäjiin. Tutkimustoiminnan ja tiedotuksen osuus oli kasvussa vuonna 1989, koska alan mukana on kehityttävä koko ajan. ÄKT:n hallitus ja äänitejaosto oli suurten yhtiöiden käsissä. (Muikku 1989, 69.)

Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen Fimicin päätehtävänä on tuottaa tietoa suomalaisesta musiikista kotimaahan ja ulkomaille. Fimic julkaisi ensimmäisen kattavan julkaisun suomalaisista markkinoilla saatavilla olevista lastenlevyistä lokakuussa vuonna 2005. *Heijaa, pomppaa ja rokkaa* - julkaisun tekijät *Pauliina Linnosaari* ja *Tuula Saarela* (2005) toteavat saatesanoissa, että lastenmusiikki näkyy ja kuuluu mediassa harmillisen vähän, koska televisiossa ja radiossa lastenmusiikin soittoaikaa on leikattu entisestään. Edes kaikilla ammattilaisilla ei ole tietoa siitä, minkälaista musiikkia on tarjolla, kuka sitä tekee ja mistä sitä saa. He saivat julkaisua varten äänitteitä ympäri Suomea ja huomasivat, että lastenmusiikki elää niin pääkaupunkiseudulla kuin maakunnissa. Suomi on omakustantajien luvattu maa, joten kaikkia levyjä tekijät eivät oletakaan tavoittaneensa. (Linnosaari & Saarela 2005, 1.)

Linnosaaren ja Saarelan (2005) mukaan *M.A. Numminen* toteaa, että lapset ovat kaikkein kriittisin yleisö, mutta hyvin harvoin tälle vaativalle yleisölle tarjotaan parasta. Useimmat esiintyjät eivät huomaa, että lasten välinpitämättömyys tai häiritsevä puuhailu esitysten aikana ovat kriittisyyttä eikä näennäinen innostaminen osoita lapsen kiinnostusta. Hän ehdottaakin, että

musiikkioppilaitoksissa ryhdyttäisi opettamaan, miten lapsille esiinnyttään. Numminen pohtii, että hyvän musiikin tunnistaa aina, mutta huono kytkeytyy helposti valtaväestön makuun kuten muussakin musiikissa. Hänestä olisi tärkeintä tarjota lapsille juuri sitä musiikkia, joka on heille tarkoitettua. Niin sanottu perheen yhteinen musiikki voi helposti lipsahtaa vain aikuisten maun mukaiseksi eikä se silloin tarjoa lapsille sitä elämystä, jota nämä tarvitsisivat. Musiikki on kuin muukin taito tai tieto. Kuin huomaamattaan aikuisetkin oppivat uusia asioita paneutuessaan kuuntelemaan erilaisia lastenlauluja, M.A.Numminen toteaa. (Linnosaari & Saarela 2005, 2.)

Linnosaari ja Saarela ovat kuunnelleet 200 lastenlevyä. He ovat jakaneet levyjen kuvaukset tyyleittäin: perinteiset, uudet, kansanmusiikkihenket, jatsin tapaan, pop-rock, klassisin äänenpainoin, kuorossa, näyttämöllä, liikkuen ja tanssien, unilaulut, hengelliset, joulutunnelmia ja kokoelmia. Lisäksi julkaisussa luetellaan 53 lastenmusiikin tuottajaa ja jakelijaa. Julkaisun verkkoversio löytyy osoitteesta www.fimic.fi/lastenlevyt. (Linnosaari & Saarela 2005, 3 - 26.) Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa lastenmusiikki jaetaan kolmeen pääsuuntaukseen: 1900-luvun alkuvuosikymmenten lastenlauluklassikot, 1960-luvun alun folkloristinen suuntaus ja modernistinen suuntaus, joka on jazzin, rockin, taidemusiikin ja erilaisten fuusioiden alueella laajentanut lastenmusiikkia musiikkisatujen, musikaalien ja oopperoiden piiriin. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 97.) Nämä kolme pääsuuntausta löytyvät *Fimicin* julkaisusta. Tätä työtä varten haastattelemieni lastenmusiikintuottajien musiikki kuuluu modernistiseen suuntaukseen.

Kirjastojen merkitys lastenmusiikin jakelussa ja tiedotustyössä on merkittävä. Tämä perustuu kirjastojen alueelliseen kattavuuteen ja rooliin kulttuurilaitoksena. Lapset ja nuoret käyvät ahkerasti kirjastoissa. Kirjallisuuden ohella tarjotaan musiikkia ja oheispalveluina näyttelyitä, nukketeatteria sekä pääsy uusien medioiden kuten Internetin käyttöön. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 26.) Kuntien kirjastot ovat yksi suurimmista lastenmusiikin jakelupisteistä. Kirjastoihin hankitaan äänitteitä, satukasetteja, videoita ja cd-rommeja. Hankintatilastoissa ei erotella lasten materiaaleja aikuisten hankinnoista, joten lukuja ei ole saatavilla. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 100.) Toimittajat *Maisa Krokfors* ja *Tiina Tolonen* kirjoittavat säännöllisesti ar-

vioita lastenlevyistä *BTJ Kirjastopalvelu Oy:n Aksentti*-lehteen. Haastattelemani tuottajat kommentoivat lehdistön osuutta lastenmusiikin kannalta. Muutamissa sanoma- ja aikakauslehdissä kirjoitetaan säännöllisesti arvoste-luja lastenmusiikkilevyistä ja joskus artikkeleita säveltäjistä ja sanoittajista.

5 LASTENMUSIIKIN AMMATTILAISTEN HAASTATTELUT

5.1 Haastattelumenetelmänä teemahaastattelu

Valitsin teemahaastattelun opinnäytetyöni aineiston hankintatavaksi, koska se on joustava menetelmä ja se soveltuu hyvin pienen ammattiryhmän koke-musten ja tietojen keräämiseen. Tukeuduin Hirsjärven ja Hurmeen teokseen *Teemahaastattelun teoria ja käytäntö* (2000), jota esittelen johdannossa. Haastattelujen eri lajeilla on erilaisia tavoitteita ja toimintasääntöjä. Niillä voidaan kerätä tietoa, ymmärtää toimintaa ja arvostuksia, kuulla mielipiteitä, käsityksiä ja uusia ideoita. Kirjoittajat toteavat, että onnistuneen tutkimuksen tunnusmerkit ovat muun muassa hyvät ja säännölliset yhteydet kent-tään, idean ja metodin yhteen sitominen, työn ajankohtaisuus ja arkielämän arvojen huomioiminen eli tutkimuksen hyödyllisyys. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 11 - 14.) Nämä määritelmät sopivat hyvin lastenmusiikin asian-tuntijoiden kokemusten, mielipiteiden ja kehittämisajatusten keräämiseen. Koska itse työskentelen lastenmusiikin parissa, niin yhteydet kenttään olivat hyvät ja arkielämän arvot olivat tuttuja.

Tutkimushaastattelun lajeista valitsin teemahaastattelun, joka on puolistruk-turoitu, avoin ja asiakaskeksinen. Kysymykset ovat samoja kaikille haasta-telluille, mutta jokin haastattelun näkökohta on lyöty etukäteen lukkoon. Haastateltavien kokemuksen ja ilmiön rakenteiden ja prosessien perusteella kehitellään haastattelurunko. Olennaista on, että haastattelu etenee kaikille samojen keskeisten teemojen varassa, joihin haastateltavat vastaavat vapaas-ti. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 41 - 48.)

Teemahaastattelulla pyritään tavoittamaan niin monta henkilöä, että saadaan tarvittavat tiedot tai heitä haastatellaan niin kauan kuin saadaan uutta tietoa. Tilastollisten yleistysten sijaan pyritään ymmärtämään tutkittavaa tapahtumaa syvällisemmin, saamaan tietoja ilmiöstä tai etsimään uusia näkökulmia. Haastattelu toteutetaan tavallisimmin yksilöhaastatteluna. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 58 - 61.) Haastattelua ohjaavat Brennerin säännöt, joiden mukaan on huomioitava haastateltavan juridiset, moraaliset ja eettiset oikeudet muun muassa vaitiolovelvollisuus, etikettisäännöt. Haastateltava osaltaan kuuluu vastata totuudenmukaisesti. Teemaluettelolla, aktiivisella kuuntelemisella ja kysymyksillä haastatteliija varmistaa keskustelun kohdentumisen keskeisiin asioihin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 101 - 104.) Haastatteluissa käyttämäni teemahaastattelun runko on liitteenä 1. Pääkysymykset liittyvät lastenmusiikin tuotannon ongelmiin ja niiden ratkaisuehdotuksiin sekä tuotannon kehittämiseen.

5.2 Haastateltavat ja haastattelujen toteutus

Haastattelujen tavoitteena oli selvittää lastenmusiikin ammattilaisten kokemuksia ja kehittämisajatuksia tuotantotyöhön liittyvistä ongelmista. Oletuksena oli, että ongelmat ovat pääasiassa taloudellisessa tuotannossa, koska varsinkin tekninen tuotanto on helpottunut muun muassa nykyaikaisen äänitustekniikan kehityksen myötä. Vertailen haastattelun tuloksia myös aikaisempiin tutkimuksiin ja asiantuntijoiden lausuntoihin. Haastattelujen pohjalta kokoan toteuttamiskelpoisia ratkaisuja tuotanto-ongelmiin. Sain haastateltavakseni seitsemän alalla päätoimisesti työskentelevää lastenmusiikin ammattilaista, jotka edustavat viittä tuotantoyhtiötä ja seitsemäätoista muusikkoa lastenmusiikkiorkestereittensa kautta. He ovat itse tuottaneet lastenmusiikkia eri pituisia aikoja ja eri puolella Suomea. Tein haastattelut teemahaastatteluina helmi-, maaliskuu- ja elokuussa vuonna 2006. Haastattelut tehtiin Loiskiksen toimistossa sekä muusikoiden esiintymiskiertueen aikana hotellissa eli muusikkojen työpaikoilla. Henkilökohtainen kontakti ja avoin ilmiöpiiri helpotti haastattelun tekemistä. Haastateltavia ei tarvinnut suostutella, vaan kaikki suostuivat mukaan omakohtaisen aiheen sekä sen tärkeyden vuoksi.

Haastatelluista tuottajista Pentti Rasinkangas on tehnyt lastenmusiikkia pisimpään eli 26 vuotta, Mikko Perkoila 22 vuotta, Hannu Sepponen, Matti Pollari ja Kimmo Ojala 9 vuotta, Ville Ojanen 5 vuotta ja Leena Pyylampi 3 vuotta. Kaikki ovat tehneet myös musiikkia aikuisille ja osa tekee nykyisin molempia rinnakkain. Oman lastenmusiikin tuottaminen aloitettiin levy- ja kustannusyhtiöissä, mutta 1990-luvun loppupuolella muusikot perustivat omia yhtiöitä ja aloittivat oman tuotannon. Taulukossa 1 on esitelty haastatellut tuottajat, heidän yhtiönsä ja lastenmusiikkiorkesterit, joiden kanssa he päätoimisesti esiintyvät ja äänittävät. Lisäksi siitä näkyy oman tuotannon alkaminen ja levyjen määrät sekä tuotantoa aikaisemmin julkaisseet levy-yhtiöt.

Tuottajat säveltävät ja tuottavat pääasiassa omaa musiikkia, *Seita Music* ja *Roima Musiikki* tuottavat myös muiden tekemää ja esittämää musiikkia, myös aikuisille tarkoitettuja levyjä. Lastenmusiikin tuottajat ja ammattilaiset ovat pääosin miehiä, joka näkyy myös tässä haastattelussa. Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa todettiin, että alan ammattilaisia on Suomessa noin 10, joista haastateltavanani oli siis yli puolet.

TAULUKKO 1. Haastateltujen tuottajien yhtiöt, orkesterit ja tuotanto

Tuottaja	yhtiö, perustamisvuosi, paikkakunta	lastenmusiikki - orkesteri ja perustamisvuosi	oman yhtiön tuotannon aloitusvuosi, määrä	levyjä julkaistu vuodesta x alkaen, julkaisijat
Pentti Rasinkangas säveltäjä, sanoittaja, muusikko, tuottaja	Oy Huti Ab, v. 2000 Jyväskylän maalaiskunta	Ohilyönti v. 1986 4 muusikkoa ja Loiskis v. 2001 4 - 6 muusikkoa	v. 2000 alkaen 7 lastenlevyä 2 nuottikirja	v. 1988 alkaen Olarin Musiikki ja Flamingo, kokoel- malevyjä EMI, Edel ja Fazer, näytelmä- ja elo-kuvamusiikkia sekä oppimateriaalia
Ville Ojanen muusikko, säveltäjä, taiteellinen tuottaja	Seita Music Ky v. 1997 Seinäjoki	Loiskis v. 2001 4 - 6 muusikkoa	v. 1999 2 lastenlevyä, toinen kirjakustantaja Tammen kanssa	v. 1997 alkaen Amigo Music, kansanmusiikki- instituutti, Olarin musiikki
Hannu Sepponen, Matti Pollari, Kimmo Ojala	Kaskas Musiikki Ay, v. 1999 Tampere	Tohtori Orff ja Herra Dalcroze, v. 1995 kolme muusikkoa	v. 1998 1 nuottikirja 1 lastenlevy	v. 1997 alkaen Johanna, Megamania 5 lastenlevyä
Mikko Perkoila säveltäjä, sanoittaja, muusikko, tuottaja	Roima Musiikki Oy v. 2003 Järvenpää	Kennel v. 2000 neljä muusikkoa	v. 2003 3 lastenlevyä	v. 1985 alkaen Megamania, Pyramid, Olarin musiikki, 6 lastenlevyä ja oppimateriaalia
Leena Pyylampi säveltäjä, muusikko, tuottaja	free lancer Jyväskylä	Laulava Pupujussi v. 1994 yksi - kaksi muusikkoa	v. 2003 1 lastenlevy 1 nuottikirja	1995 alkaen omana tuotantona

*Mä oon ympäri ja ämpäri, oon ulkotautilääkäri ja
nostovarjojääkäri ja vanha maitopääläri.
Oon intresantti, dominantti, konsonantti,
pullopantti, äidin oma variantti.
Ammattimies, mä olen ammattimies
ammattimies, mä olen ammattimies.*

Ammattimies, sävel Pentti Rasinkangas, sanat Timo Parvela

6 LASTENMUSIIKIN AMMATTILAISTEN HAASTATTELUIJEN ANALYSOINTI

6.1 Tuotantotyö

Laulujen lunnaat -raportissa (Muikku 1989) todettiin, että tuotantojen tukimuotojen kehittymisen myötä pienyhtiöt tuottivat marginaalista musiikkia, myös lastenmusiikkia entistä enemmän. Pienten yhtiöiden merkityksen arvioitiin kasvavan vaihtoehtojen tuojana sekä muusikoiden että kuulijoiden kannalta. Arvioitiin, että tuotannon liika keskittyminen ja tarjonnan yksipuolistuminen avaisi pienille yrityksille jatkuvasti uusia mahdollisuuksia. Tekemissäni lastenmusiikin tuottajien haastatteluissa vahvistui sama ajatus: oma tuotanto voi olla musiikin tekijälle iso ongelma, mutta myös suuri mahdollisuus.

Pentti Rasinkangas aloitti omien levyjensä tuottamisen vuonna 2000 *Oy Huti Ab:n* perustamisen myötä. Hän tuottaa yhden levyn vuodessa ja tekeillä on säännöllisesti myös tilaustöitä: oppimateriaalia, näytelmiä, elokuvamusiikkia. Uusi tekniikka auttaa ratkaisevasti, joten pienetkin studiot ovat nykyisin riittävän hyviä äänitysten tekoon. Rasinkangas haluaa hioa laulujaan rauhas- sa, joten kotistudiossa työskentely sopii hänelle parhaiten. Tosin kotistudiossa lauluja tulee joskus hiottua niin, että työtunnit tuplaantuvat, hän kertoo. Mutta parasta työssä on uuden laulun syntyminen. Hän tekee levynsä pääasiasiassa vuonna 1986 perustetun *Ohilyönti*-orkesterinsa sekä *Lastenmusiikki*orkesteri *Loiskiksen* kanssa.

Mikko Perkoilan taiteellinen työ lastenmusiikin parissa alkoi vuonna 1985. Omaksi orkesteriksi vakiintui vuodesta 2000 *Kennel* ja tuotantoyhtiön *Roima Musiikki Oy:n* hän perusti vuonna 2003. Perkoilan mielestä sopivan pieniä tuotantoja on mukava tehdä itse ja sopimukset on helppo tehdä tuttavien kesken. Nykyisin tekniikka toimii helposti ja laitteistojen hinnat ovat edullisia, joten pienet tuotannot mahdollistuvat. Tekniikka helpottaa työtä, levyä voidaan koota vapaasti eri paikoissa ja tiloissa ja kullekin sopivina aikoina. Tilaustyössä tilaaja antaa budjetin ja aikataulun, sen mukaan tehdään työ

ammattilaisten kanssa. Opintomateriaalin tekoon kuuluukin yleensä koko tuotannon toteuttaminen. Perkoila työskentelee mielellään valmiin aiheen, talousraamien ja aikataulun mukaan.

Hannu Sepposen taiteellinen tuotanto alkoi *Tohtori Orff ja Herra Dalcrozen* parissa vuonna 1997. Levy-yhtiöt ovat antaneet hänen tehdä taiteellisen työn vapaasti ja siihen on annettu myös resurssit. Oma yhtiö *KasKas Musiikki Ay* on tuottanut nuottikirjan sekä ep-levyn. Orffien musiikin tavoitteena on pidentää myös koululaisten lapsuutta. He toteavat, että muusikoiden olisi tehtävä nykypäivään sopivaa lastenmusiikkia.

Ville Ojaselle taiteellinen tuotanto on mieleistä, mutta hän pitää myös studiotyöskentelystä. Hän haluaa välittää tekemisen iloa. Ojanen aloitti lastenmusiikin tuottamisen vuonna 1999 *Seita Music* -yhtiössä. Levyjen tekemiseen Ojanen toteaa, että musiikkia on helpompaa toteuttaa toisille, koska voi keskittyä musiikin tekemiseen. Omassa tuotannossa on paljon käytännön töitä, eikä kokonaisuuden tuottaminen ole helppoa, kaikki elementit on saatava kuntoon. Pienyhtiöt ovat kuitenkin vastuussa suomalaisen lastenmusiikin tallentamisesta, sanoo Ojanen. *Seita Music* etsiikin koko ajan uusia hyviä orkestereita tuotantoon: musiikin on oltava hyvää ja orkesterin on keikkailtava. Mutta nämä orkesterit tekevätkin nykyään itse levynsä, Ojanen toteaa.

Leena Pyylampi on tuottanut free lancerina yhden lastenmusiikkilevyn ja siihen liittyvän nuottikirjan vuonna 2003 ja muuta omaa musiikkia vuodesta 1995 alkaen. Hän on esiintynyt lapsille Laulavana Pupujussina vuodesta 1994 lähtien yksin ja kahdestaan muun muassa sanoittaja ja kuvittaja Sari Kanalan kanssa.

Haastattelujen mukaan kotimaista lastenmusiikkia käytetään lastenelokuvis-
sa sekä television opetusohjelmissa, mutta uuden median välineissä pien-
tuottajien lastenmusiikkia ei vielä ole mukana. Olisiko tässä yhteistyöhaaste
musiikin tekijöille ja mediataiteilijoille? Lastenkulttuuripoliittisessa ohjel-
maehdotuksessa tuotiin esille, että uudet mediat kuten tietokonepelit, -ohjel-
mat, cd-romit, internet ja matkapuhelimet kehittyvät nopeasti paljolti kau-
pallisuuden hallitsemana. Uudet välineet tuovat uusia mahdollisuuksia luo-

vaan toimintaan, mutta niiden viihdekeskeisyys ja varsinkin tietokonepelien väkivaltaisuus sekä internetin lapsille sopimaton tarjonta on huolestuttavaa. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 26 - 27.) Toimenpiteiksi esitetään muun muassa tuotantokehitystä ja tuotantoa tukevia pilottihankkeita ja projekti- rahoitusta, mediakasvatushanketta ja ”Lue mediaa” pilottihanketta. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 37).

6.2 Markkinointi ja tiedottaminen

Haastattelemani tuottajat toteavat, että lastenmusiikin äänitetuotannon suurimpana ongelmana on edelleen tiedotus, markkinointi ja myynti. Yleisön tietoisuuteen on nykyään entistä vaikeampaa päästä. Tuottajat harmittelevat, että kanavauudistus on pilannut radion ja television ohjelmapolitiikan. Lehdistö taas on laiskaa kirjoittamaan lastenmusiikista ja sen tekijöistä. Tuottajat odottavat Yleisradion vaalivan suomalaista kulttuuria ja tiedottavan myös lastenmusiikista kuulijoilleen. Nykyisin lastenkulttuurin tilanne radiossa koetaan hirveänä, vaikka radiolla voisi olla suuri positiivinen merkitys. Tuottajilla on pitkä kokemus lastenmusiikin asemasta tiedotusvälineissä. Yksi heistä toteaa, että

Ei ole enää kenelle tiedottaisi. Vain hyväntahtoiset perhelehdet tekevät vielä juttuja lastenmusiikista... Radiohaastattelujenkin yhteydessä saatetaan soittaa aivan muuta musiikkia kuin omaa tuotantoani... On suhteetonta, miten viihdekulttuuri lyö läpi YLE:ssäkin. Odotan YLE:ltä selkeää tiedottavaa otetta, koska aikuiset eivät nykyään saa tietoa lastenmusiikista tv:n ja radion kautta. Valopilkku kuuluu myös lapsille!

Muutaman tuottajan kokemuksen mukaan paikallisradiot ja paikallislehdet ovat vielä kiinnostuneita haastattelujen tekemisestä esiintymisten yhteydessä, vaikka radiohaastattelujen yhteydessä ei soitetakaan haastateltavan tekemää musiikkia.

Juttuja tai arvosteluja uusista julkaistuista levyistä ei yleensä tehdä. Musiikin tekeminen ja esiintyminen on kuitenkin tärkeintä eikä juttujen saaminen julkisuuteen.

Levy-yhtiöt edellyttävät televisionäkyvyyttä lastenmusiikkiorkestereilta, mutta vain harva pääsee televisioon asti. Markkinointi vaikeutuu, koska television merkitys tiedotuskanavana on vahva. Joskus käy myös niin, että levy-yhtiö lupaa markkinoida ja myydä, mutta lupauksia ei pidetä ja työ jää tekemättä. Silloin kaikki on kuitenkin tehtävä itse. Yksi tuottajista kertoo, että orkesterin kanssa oli jo sovittu televisio-ohjelman teosta ennen kanavauudistusta, mutta uudistuksen jälkeen sopimus unohdettiin. Tuottajat tuntevat, ettei lastenmusiikkia arvosteta.

Kanavauudistus pilasi musiikkipuolen. Arvostuksen nousua tarvitaan koko lastenmusiikille. Kirjailijat ja kuvittajat palkitaan, mutta ei lastenmusiikkia. Joka vuodeksi palkinto lastenmusiikille ja oma raati lastenmusiikille Emma-kiisaan!

Kahden tuottajan levyn julkaisun yhteydessä on levy-yhtiö toteuttanut radio- ja televisiokampanjan. Yhdestä tuotannosta on tehty myös musiikkivideo. Lähiaikoina esimerkiksi *Tohtori Orff ja Herra Dalcroze* -orkesteri toteuttaa uusia projekteja elokuva ja television parissa: he ovat vuonna 2006 mukana pitkän lastenelokuvan teossa ja vuoden 2007 aikana valmistuu lastenohjelma televisioon. Lisäksi toisesta televisio-ohjelmasta tehdään parhaillaan pilottia. Ulkomailla TV-Finland soittaa myös lastenmusiikkia. Yksi tuottajista kuuli Espanjassa soivan usein muun muassa Rasinkankaan ja Loiskiksen lauluja. Todennäköisesti ulkomailla asuvat suomalaiset kuulevat enemmän lastenmusiikkia kuin kotimaan kansa.

6.3 Myynti

Kaikki haastatteleman tuottajat markkinoivat ja myyvät eniten levyjä esiintymisten yhteydessä. Päiväkotien ja koulujen mahdollisuuksia tilata konsertteja tulisi parantaa. Tavoitteena voisi olla yhden tuottajan toive: ”*Kerran kuukaudessa joka kouluun ja päiväkotiin taide-esitys!*” Muissa pohjoismaissa on kouluissa vähintään yksi konsertti vuodessa. Osa tuottajista toteaa, että levyjen myyntitilanne huonontuu lastenmusiikin osalta koko ajan, koska kaappoihin otetaan myyntiin pääasiassa radioissa soivaa musiikkia. ”*Draamaattisin vaihe tässä oli 90-luvun lopulla, kun lastenohjelmien tekeminen*

lopetettiin radiokanavilla melkein kokonaan.” Tuottajien kokemuksen mukaan levyjen jakelufirmat suhtautuvat myönteisesti lastenmusiikkiin. Eräs tuottajista kertoo mistä myynti kiikastaa:

Levyjä otetaan jakeluun, mutta myyjät määrittelevät tarjonnan päin...” Verkkolevitystä pitäisi kehittää, jotta myyntitilanne demokratisoituisi. Sen etu on siinä, että ei olla riippuvaisia isojen ketjujen myynnistä. Toisaalta verkkolevitys voi olla tappio taiteelliselle monipuolisuudelle. Levykokonaisuus ja teemat ovat lapsille tärkeämpiä kuin nuorille tai aikuisille, jotka imuroivat kappaleita verkosta.

Haastattelemani tuottajat eivät ole vielä perehtyneet musiikin verkkolevitykseen eikä heidän musiikkiaan ole verkkolevityksessä. Satunnaisella valinnalla tutustuin elokuussa 2006 erään tavarataloketjun verkkokauppaan. Tuhansien äänitteiden joukosta lastenmusiikki löytyy kategorista Muut. Itse löysin monen orkesterien nimellä tehdyn haun jälkeen imuroitavaa lastenmusiikkia vain kahdelta lastenmusiikkiorkesterilta, joista kumpikaan ei ollut tässä haastateltujen tuottajien orkesteri.

Haastattelemini tuottajien levyjä jakelevat muun muassa *Edel, Töölön Musiikkitukku, PEC, Kansanmusiikki-instituutti* ja *Suomen kansanmusiikkiliitto*. *Seita Music* on tehnyt yhteistyötä kustannusyhtiö *Tammen* kanssa ja *Loiskis ry Minerva Kustannuksen* ja *Wsoyn* kanssa. Ojanen muistuttaa, että

kirjakustantajien kanssa tehtyjä levyjä mainostetaan ja niitä myydään hyvin kirjakauppojen kautta. Tosin kirjankustantajien budjetit ovat tiukat ja siksi he suhtautuvat äänite-tuotantoon hieman nihkeästi.

Lastenmusiikkiorkesteri Loiskis on tehnyt *Minerva Kustannukselle* ensimmäisen äänikirjansa keväällä 2006 ja sävelsi WSOY:lle tilauslevyn. Voisin-kin kuvitella, että äänikirjojen tekoon tilattaisi varsinkin musiikkia ja äänimaailmoja lastenmusiikkiorkestereilta. Oppikirjojen kustantajat tilaavat oppimateriaaleja myös lastenmusiikin tekijöiltä. Rasinkangas sekä Perkoila ovat tehneet levyjä muun muassa WSOY:lle ja Tammelle. Leena Pyylampi toteaa kuitenkin, että kirjan kanssa levy ei pääse myyntiin levykauppaan.

Ehdotuksia lastenlevyjen myynnin parantamiseksi löytyi: lastenlevyistä voisi tehdä räätälöidyt paketit R-kioskille ja huoltamoille, levyjä tulisi käydä myymässä myös messuilla ja toteuttaa levyjen promootiot. Levykaupoissa tulisi olla oma hylly lastenmusiikille. Kirjastojakelu on lastenmusiikin kannalta tärkeää. Kirjastojen kautta tieto lastenmusiikista leviää ympäri Suomea.

6.4 Rahoitus

Kaikki haastatteleman tuottajat ovat saaneet tukea lastenmusiikin äänitteisiin. Pääasiassa tukea ovat myöntäneet *ESEK* ja *LUSES*, *Malmstenin säätiö*, alueelliset taidetoimikunnat ja kulttuurirahastot. Nuottikirjoihin on yksi tuottajista saanut tukea *Musiikkikirjasto*-yhdistykseltä. Pieniä tuotantoja tuottajat rahoittavat myös itse ilman tukia. Apurahoja saaneet tuottajat ovat tyytyväisiä saamaansa tukeen. Taidetoimikuntien taiteilija-apurahat ovat tuotantotyölle taloudellinen pohja, joilla on suuri merkitys. Toivomisen varaa löytyy tukien kohdentamisesta.

On keskustelut siitä, että avustusta voitaisi ryhtyä antamaan myös grafiikan tekemiseen ja levyjen monistamiskuluihin. Äänitetuotantoa pidetään niin kaupallisena toimintana, ettei julkisia varoja anneta tuotantoon.

Yksi tuottajista toivoo, että uudetkin hakijat saisivat tukea. Hän toteaa, että apurahoja myönnetään usein samoille tutuille tekijöille. Myös asuinalue vaikuttaa apurahojen saantiin. Osa kaipaa tukitoimiin lisää avoimuutta.

Kulttuurirahoituksen jakoperusteiden pitäisi olla julkiset. Apurahat vääristää vähän kilpailua, koska apurahalla olevat voivat tehdä halvemmalla keikkaa. Myös konserttien järjestäjät tarvitsevat tukirahoja. Vain harvat konserttien järjestäjät tietävät, että esimerkiksi Musiikkia Nuorille ry:ltä voi saada tukea.

Kolmattakin tukijaa kaivataan lastenmusiikin tuotantoon *ESEK*in ja *LUSES*in lisäksi.

Sen tulisi olla enemmän marginaalipohjainen kirjastoapurahojen tyyliin. Tukea pitäisi jakaa myös levyjulkaisukiertueisiin. Markkinointirahaa ei tuotannoissa jää, eikä siihen tule tukea. Ja miksi vientituet eivät koske lastenmusiikkia?

Tekijänoikeudet tuovat merkittävän osuuden tuottajien ja muusikoiden tuloista. Tuottajat keuhvat, että *Teoston* ja *Gramexin* korvaukset ovat hyvä järjestelmä ja järjestöt tekevät tarpeellista työtä. *Muusikkojen liitto* ja *Elvis ry* toimivat myös taiteilijoiden tukena. Nämä julkaisevat myös omia lehtiään, joissa lastenmusiikkikin voisi olla esillä.

6.5 Lastenmusiikin tuottajien verkostot

Rahoittajien, jakelijoiden, myyjien ja tiedottajien lisäksi tuottajien verkostoon kuuluu useita muita tärkeitä tekijöitä. *Taikalamppu*-verkosto levittää osaltaan tietoa lastenkulttuurista. Muutaman tuottajan mielestä *Taikalamppu* tukee lastenmusiikkia tasapuolisemmin kuin *Konserttikeskus*. Kun tuottaja on itse aktiivinen, niin lastenmusiikin alueellakin mennään eteenpäin. Lastenmusiikintekijöille esitetään toivomus, että keikkojen myynnissä markkinoitaisiin toista orkesteria keikalle, jos ei itse pääse esiintymään. Lastenmusiikin ammattilaisten joukko on pieni, jonka yhteistyötä *Loiskis ry:n* toiminta on muutaman haastattelemani tuottajan mielestä lisännyt.

Tuottajien verkostossa CD-painojen palvelu toimii ja hinnat ovat tuottajays-tävällisiä, koska kilpailua on. Uusi tekniikka halventaa tuotantoa ja kannen-tekijät ovat ammattilaisia. *Ville Ojanen* on jäsenenä *Kaustisten ohjelmatoimikunnassa* ja hän pohtiikin, että kansanmusiikin ja lastenmusiikin tuottajien ja muusikoiden kesken voisi olla enemmän yhteistyötä. Verkostoista on hyötyä myös studiossa. Koska monet lastenmusiikki-orkesterit haluavat tehdä levynsä itse, ulkopuoliset korvat ovat tuotannossa tarpeellisia. *Leena Pyylampi* tekee musiikkia ja esiintyy pääasiassa yksin, joten tuottamisessa on mukana tärkeä verkosto, johon kuuluvat luotettavat studiomuusikot ja tekniikka. Yhteistyössä on mukana myös tekijöitä teatterin ja kirjallisuuden parista, joka tuo väriä myös esiintymisiin.

Kokosin haastattelujen pohjalta kuvion (Kuvio 1) äänitetuotannonverkosta ja muusta tuotantoympäristöstä, jossa lastenmusiikin tuottaja toimii Kokonaisuuden näkeminen voi auttaa kehittämissideoiden hahmottamisessa, puuttuvien osasten löytämisessä ja verkostojen luomisessa.

KUVIO 1. Lastenmusiikin äänitetuotannon tuotantoympäristö

6.6 Muita kehittämiskohteita

Optimistisesti kokemuksen äänellä Pentti Rasinkangas toteaa, että markkinoinnissa ja tiedotuksessa on aaltoliikettä ja odotettavissa onkin lastenmusiikin buumi. Hän toivookin, että kaupallisuudesta riippumaton elävän musiikin liike kasvaisi myös lastenmusiikin alalla: ”*LELMU* syntyköön!”

Lastenkonserttien ja äänitteiden tuotannon edistämiseksi löytyi useita kehittämisajatuksia. Tuottajien mielestä olisi kehitettävä lastenmusiikkipalkinto tai kilpailu. Esimerkiksi keskustaidetoimikunnan lastenkulttuurijaosto voisi jakaa lastenmusiikille valtionpalkinnon, muilla aloillahan palkintoja jo jaetaan. Lastenlaulukilpailut toisivat televisionäkyvyyttä kaupallisella puolella. Kevään 2006 Emma Gaalassa oli vain muutama myydyimmistä levy-yhtiöiden julkaisemista lastenlevyistä. Lisäksi mukana oli kokoelmalevy, joita muissa Emman sarjoissa ei nähtäisi. Esiintymisten osalta epäiltiin, että mahdollinen lastenmusiikkifestivaali olisi liian pitkäkestoinen. Muutaman orkesterin valtakunnallinen kiertue voisi toimia paremmin. Esimerkkinä mainittiin *Musabusa*-kiertue vuodelta 2004, jossa oli mukana viisi orkesteria. Musabusan järjestäjinä olivat *Konserttikeskus*, *Musiikkia Nuorille* ja *TV2*. Konserttikeskus ja Musiikkia Nuorille ry voisivat järjestää esimerkiksi Päättäjät mukaan lastenmusiikkitapahtumiin -kampanjoita.

7 RATKAISUEHDOTUKSIA LASTENMUSIIKIN TUOTANTO - ONGELMIIN

7.1 Myynti – nettikauppa ja verkkolevyitys

Rasinkankaan, Perkoilan ja Sepposen kanssa ideoimme lastenmusiikin markkinoinnin ja myynnin tueksi Suomen ensimmäisen lastenlevyihin ja nuotteihin erikoistuneen internet-kaupan. Kaupassa esitellään laulujen tekijät sekä orkesterit tuotteiden lisäksi. Lasten levykaupan perustamiseen tarvittiin työntekijä, jolla olisi mahdollisuus ottaa vastaan tilauksia ja laskuttaa sekä postittaa tuotteita päivittäin. Loiskis ry:n piirissä asiaa ryhdyttiin kehittämään. Kahden JAMK:n viestinnän opiskelijan avulla avattiin ensimmäinen versio

www.lastenlevykauppa.fi-sivuista heti syksyllä 2005. Internet-kaupan kautta lastenmusiikkia voidaan myydä ja esitellä myös ulkomailla asuville suomalaisille. Kokemus on osoittanut, että internet-kaupalle oli tarvetta, koska tilauksia on tullut ympäri Suomea. Internet-kaupan sisällön ja tekniikan kehittämistä jatketaan muistaen tuottajien ehdotukset. Lasten levykaupasta on Jyväskylän ammattikorkeakoulussa valmistunut opinnäytetyö, joten en paneudu internet-kaupan kehittämistarpeisiin tässä enempää.

Uuden tekniikan tarjoamat myyntitavat eivät ole vielä lastenmusiikintuottajien käytössä. Siksi muun muassa lastenlaulujen verkkolevitystä pitäisi kehittää, jotta myyntitilanne paransi tasapuolisesti koko Suomessa. Silloin tuottajat eivät olisi riippuvaisia isojen ketjujen myynnistä. Äänitteiden imurointi internetistä on yleistynyt, mutta lastenmusiikkia ei löydy vielä kovin kattavasti imuroitavaksi. Asiakkaiden oma tekniikka ja taidot voi vielä olla hidaste lastenmusiikin leviämiselle netin kautta. Lastenmusiikin tuottajat ehdivät halutessaan hyvin mukaan imurointikauppaan.

7.2 Tiedotus ja markkinointi

7.2.1 Radio- ja televisionäkyvyys

Lastenmusiikin tekijät asettavat selkeästi odotuksia televisio- ja radiotuotannolle. Pisimpään lastenmusiikin asemaa tiedotusvälineissä seuranneet totesivat, että kanavauudistus vei lapsilta musiikin eikä parempaan suuntaan olla menossa. Lastenmusiikki tulisi huomioida säännöllisesti ja useammin radiokanavilla eli antaa sille uudelleen omaa ohjelma-aikaa sekä ottaa lastenmusiikki osaksi musiikkiohjelmaa riippumatta kanavien yksipuolistumisesta. Ratkaisua voidaan ryhtyä etsimään alueellisista radiotoimituksista, joiden kanssa tehdään nytkin joitakin haastatteluja. Lastenmusiikkiorkesterit esiintyvät ympäri Suomea, jolloin paikalliset lehdet ja radiot voivat haastatella ammattilaisia ja yleisöä sekä soittaa samalla edes yhden lastenlaulun radiossa. Tämä edellyttää esiintyjiltä säännöllistä tiedottamista ja radioiden studioissa käyntiä.

Lastenmusiikki on hauskaa ja monipuolista, sitä pitäisi soittaa jo ihmisten mielen virkistykseksi päivittäinen annos. Lapset ovat sen ansainneet - ja aikuisetkin. *TV-Finland* soittaa lastenmusiikkia, joten voisi arvioida, että ulkomailla suomalaista lastenmusiikkia kuulee useammin televisiosta kuin kotimaassa. Näkyykö tässä ilmiössä musiikin merkitys identiteetin rakentamisen ja säilymisen kannalta? Lasten tv-ohjelmien tuotannossa pitäisi laadukas kotimainen lastenmusiikki huomioida laajemmin. Aikuisille suunnatuissa ohjelmissakin voisi laajentaa näkökulmaa lasten suuntaan. Edes lapsille avustuksia keräävissä ohjelmissa ei esitetä lastenmusiikkia.

Televisiokanavat välttävät useampien henkilöiden (kuten orkesterin) esiintymistä lastenohjelmissa. Niissä on usein vain yksi elävä esiintyjä. Kotimaisten lastenohjelmien tuotantoon tulisi osoittaa enemmän julkisia varoja, kuten lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassakin esitetään. Lastenkulttuurin dokumentointi ja säilyttäminen on myös arvokasta työtä, joka tulisi olla jonkun julkisen viranomaisen vastuulla. Tällä hetkellä lastenmusiikin tallentamisesta vastaavat pääasiassa musiikin tekijöiden omat pienyhtiöt.

7.2.2 Vuosittainen lastenmusiikin tapahtuma

Lastenmusiikin ammattilaisille tulee perustaa oma vuosittainen tapahtumansa, jossa aikuiset sekä lapset arvioivat sanoitukset ja sävellykset sekä esiintymisen ja mahdollisesti palkitsevat suosikkinsa. Tämä tapahtuma tulee esittää televisiossa ja radiossa, jotka voisivat ottaa lastenmusiikin erityisteemaksi vaikka kerran vuodessa esim. kansainvälisenä lastenoikeuksien päivänä tai suomalaisen musiikin viikolla. Muitakin teemapäiviä voisi julkisuudessa hyödyntää esittämällä laadukasta musiikkia lapsille. Opetusministeriön vuosittain myöntämän lastenkulttuuripalkinnon jakamisen yhteydessä palkitut voisivat esiintyä palkitsemiskonsertissa. Myös lastenmusiikin teemavuosia voisi pitää säännöllisesti, kuten muillakin taiteenaloilla. Kaapelikanavia varten tulisi tehdä ohjelmaa ja dokumentoida paikallista lastenkulttuuria vaikka opiskelijavoimin esimerkiksi opinnäytetöinä. Musiikin ja median yhdistäminen lastenkulttuurin alueella tarjoaisi paljon mahdollisuuksia sekä viihdeettä opetuspuolella.

7.2.3 Lehdistölle teemasivut lastenmusiikista

Monissa sanomalehdissä sekä aikakauslehdissä on teemasivuja lapsille. Näitä sivuja voisi rikastuttaa myös lastenmusiikin parhaimmisto. Niille toimittajille, joille lastenmusiikki on uusi asia, hyvä aloituspaketti on *Fimicin* tekemä kooste 200 lastenlevystä arviointeineen. Toivottavasti tätä esittelyä pystytään päivittämään säännöllisesti. Tiedotuskeskuksen johdolla voisi toteuttaa kampanjan kasvattajien ammattilehtien, kulttuuri-, musiikki-, perhe- ja lastenlehtien toimittajille.

Ainakin laaja-alaisimpiin musiikkilehtiin tulisi koota lastenmusiikin teema kerran vuodessa. *Kansanmusiikkiliitto* on julkaissut kansanmusiikki- ja tanssiesitettä, joka siirrettiin internetiin portaaliksi vuoden 2007 aikana. Lastenmusiikin tekijätkin tulee saada sopivaan julkaisuun mukaan. Musiikkialan ammattilehdistökin voisi kirjoittaa säännöllisesti myös lastenmusiikin tekijöistä.

7.3 Verkostojen säännöllinen hyödyntäminen

Lastenmusiikin tuottajien ja muusikoiden verkostoa voisi tiivistää kokoontumalla kerran vuodessa keskustelemaan muun muassa oman työn kehittamisestä ja samalla konsertoimaan. Mahdollisia koollekutsujia ja toimijoita voisivat olla läänintaiteilijat, alan oppilaitokset, *Taikalamppu-verkosto*, *Konserttikeskus ry*, *Musiikkia Nuorille ry* ja *Loiskis ry*. Tuottajien toivomuksesta esimerkiksi Konserttikeskus ja Musiikkia Nuorille ry voisivat järjestää ”Päättäjät mukaan lastenmusiikkitapahtumiin” -kampanjoita.

Lastenmusiikin ammattilaisten verkosto voisi kerran vuodessa palkita vuoden lastenmusiikkiteon tai -tekijän. Luontevasti kokoontumisen voisi järjestää esimerkiksi Suomalaisen musiikin päivän yhteydessä järjestettävissä tapahtumissa tai maakunnissa lastenkulttuuritapahtumien yhteydessä. Musiikinopettajat, lastentarhanopettajat, kuorojen ja orkestereiden johtajat sekä lastenmusiikista kiinnostuneet vanhemmat yhdessä säveltäjien ja muusikoiden sekä tuottajien kanssa saattaisivat saada aikaan lastenmusiikin buumin.

7.4 Palkinnot

Lastenmusiikin julkinen palkitseminen muiden taiteenalojen tapaan nousi esille sekä haastatteluissa että muussa aineistossa. Valtion palkinto olisi aiheellista jakaa myös lastenmusiikin ammattilaisille esimerkiksi keskustaide-toimikunnan lastenkulttuurijaoston esittämänä. Emma Gaalassa palkitaan levy-yhtiöiden parhaiten myyneitä kevyen musiikin levyjä ja videoita sekä niiden tekijöitä, jolloin pienyhtiöiden tuotannot eivät kilpailuun pääse. Löytyisikö tahtoa ja tahoja, joka haluaisi tuoda esiin musiikkia myös myyntilistojen ulkopuolelta, jolloin mukana voisi olla muukin kuin lastenmusiikki. Opetusministeriön lastenkulttuuripalkinnot voisi julkaista televisioitavassa ja radioitavassa konsertissa palkittavasta taiteenalasta riippumatta. Näin opetusministeriö voisi helposti lisätä lastenkulttuurin arvostusta ja tunnettuutta. Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman tavoitteiden mukaista lastenmusiikin laadutukea ei ole vielä ryhdytty opetusministeriössä jakamaan. Tämänkin tavoitteen toteuttaminen tukisi lastenmusiikin asemaa Suomessa, varsinkin jos se kohdennettaisi äänitetuotantoon.

8 PÄÄTÄNTÖ

8.1 Julkishallinnon lastenkulttuuripolitiikan suunta

Lastenkulttuurin edistäminen otettiin opetusministeriön yhdeksi painopiste-alueeksi ja lastenkulttuuripoliittinen ohjelma hyväksyttiin vuosille 2003 - 2007 ohjaamaan lastenkulttuurin kehittämistä. Taide- ja kulttuuripalvelut määritellään peruspalveluiksi ja tavoitteena on turvata lapsille ja lapsiperheille kotimainen monimuotoinen elävän musiikin, lastenlaulujen ja eri musiikkityylien tarjonta. Lastenkulttuuripoliittisen ohjelmakauden alussa vuonna 2003 tehtiin muutamia merkittäviä valtakunnallisia päätöksiä: *Lastenmusiikkiorkesteri Loiskis* otettiin kulttuuriministerin päätöksellä teatteri- ja orkesterilain tuen piiriin ja perustettiin *Taikalamppu-verkosto* eli lastenkulttuurikeskusten kehittämishanke. Verkostoon on nyt valittu mukaan kymmenen lastenkulttuurikeskusta eri puolista maata. Keskusten toiminta

painottuu eri taiteenaloille ja musiikki on Seinäjoen lastenkulttuurikeskuksen vastuualue. Ensimmäisenä toimintakautena se oli Jyväskylän seudun *Kulttuuriantan* tehtävänä.

Päätoiminen lastenkulttuurin läänintaiteilija on palkattu Oulun lääniin vajaan kolmeksi vuodeksi 1.1.2006 - 30.9.2008 Läänintaiteilijoilla olisikin työssänsä mahdollisuus ottaa valtakunnallisesti ja voimakkaasti lastenmusiikin aseman kehittäminen ja arvostus esille, jota haastattelemani lastenmusiikin tuottajat kaipaavat.

Kunnat ovat toteuttaneet opetusministeriön kehotuksen ja ryhtyneet järjestämään kulttuuripalveluja lapsille ja laatimaan lastenkulttuuripoliittiset ohjelmat. Esimerkiksi Jyväskylän seudun lastenkulttuuripoliittinen ohjelma valmistui vuonna 2005. Sen mukaan lastenkulttuuripalvelut ovat jokaisen lapsen ja nuoren perusoikeus ja hyvinvointia ja terveyttä edistävänä kulttuuri on tärkeää kaikille lapsille ja nuorille. Erityisen merkittävänä vanhemmat ja lapset pitivät kirjastoja ja elokuvia sekä lasten kulttuuritapahtumia. Kirjastossa käyminen ja kirjojen lukeminen ovat kaikkein suosituimpia ja tasa-arvoisimpia kulttuuriharrastuksia, todetaan tilastokeskuksen kulttuuritilastossa vuodelta 2002. Suosituinta kulttuuriin osallistumista oli tutkimuksen mukaan musiikin kuuntelu äänitteiltä (75 % vastanneista) ja kirjojen lukeminen (70 - 78 %).

Mielestäni olisi hyvin tärkeää, että myös päiväkotien ja koulujen levy- ja nuottivalikoimaan pystyttäisi säännöllisesti hankkimaan laadukasta lastenmusiikkia sen lisäksi, että näillä olisi rahaa järjestää lastenmusiikin konsertteja. Lastenmusiikin tuottajat toivovat, että konserttimäärärahoja lisätään Suomessa niin, että kaikki lapset pääsisivät nauttimaan elävästä ja hyvästä lastenmusiikista säännöllisesti.

Miten käy lastenkulttuurin ja lastenmusiikin jatkossa lastenkulttuuripoliittisen ohjelmakauden loputtua koko valtakunnassa ja alueellisesti? Tuetaanko konserttien järjestäjiä, jaetaanko laatutukea, perustetaanko lastenmusiikin professuuri? Taiteen keskustoimikunta selvitti lastenkulttuurijaoston 20-vuotisjuhluvuonna 2007 miten lastenkulttuuria on avustettu. Toivottavasti

tulevaisuudessa tehdään myös lastenkulttuurista uusia selvityksiä ja tutkimuksia, jotka tukevat lastenkulttuurin rahoituksen ja tavoitteiden toteuttamista sekä jatkosuunnittelua ja tutkimusta.

Lastenmusiikin ammattilaisten koulutus sekä äänitetuotanto pitäisi huomioida suunnitelmissa ja tukea jaettaessa. Pientuottajat totesivat haastattelussani, että apurahat luovat pohjan heidän työlleen muun muassa lastenmusiikin äänitetuotantoon. Julkisen sektorin yhteistyö myös ammattimuusikoiden, yritysten ja ns. kolmannen sektorin kanssa on tärkeää.

8.2 Media ja lastenmusiikki

Mediakasvatus on viime vuosina otettu esille myös lastenkulttuurissa. Tiedotusvälineiden toiminnalle asetetaan useita toiveita, mutta miten ne saadaan toteutumaan? Median toivotaan ottavan lastenkulttuuri ja sen sisältötuotanto todesta. Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa odotetaan Yleisradion tarjoavan tasavertaisia mahdollisuuksia ja tuottavan kotimaista korkeatasoista lasten- ja nuortenohjelmaa julkisen palvelun periaatteella. Televisio-ohjelmien, elokuvien, pelien ja erityisesti internetin osalta sisältötuotanto herättää huolta ja siihen liittyy myös lastensuojelullisia näkökohtia. Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa esitetäänkin tukea kotimaisen tuotannon sisällön tutkimiseen, tuotekehitykseen ja tuotantoon sekä mediakasvatuksen vahvistamiseen (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 22).

Lastenmusiikin asema on suhteettoman huono niin televisiossa kuin radiossa. Yleisradion lastenohjelmien tuottaja Jussi-Pekka Koskirannan mukaan dramaturgiseen ohjelmistoon ja lastenelokuvaan pyritään pääsääntöisesti tilaamaan musiikki suomalaisilta säveltäjiltä ja muusikoilta. Hän kuitenkin epäilee, onko edes olemassa kouluikäisille suunnattua omaa musiikkia. Kuitenkin moni ammattiorkesteri, kuten kaikki haastatteleman muusikot, kiertää jatkuvasti ympäri Suomea esiintymässä juuri koululaisille.

Lisäksi lastenkonsertit eivät Koskirannan mukaansa sovi televisiossa esitettäväksi, radiossakin esittäminen on vaikeaa, koska lastenmusiikki ei sovi

minkään radioaseman formaattiin. Hän totesi, että kuuntelulukuja ei myöskään voida mitata, sillä mittaukset tehdään kuuntelupäiväkirjoihin perustuvan tutkimuksen perusteella. Tuntuu erikoiselta, että lastenohjelmien kuuntelu- ja katselulukuja ei voida kerätä esimerkiksi tietokoneiden avulla, kun lapset osaavat hyvin käyttää niitä. Tai miksi vanhemmat eivät voi auttaa lapsiaan päiväkirjan pidossa, jos kuunteluluvut ratkaisevat ohjelmien määrän ja sisällön. Lastenmusiikin käytön mittareita pitäisi tulevaisuudessa kehittää muutenkin kuin radion ja television katselu- ja kuuntelulukujen osalta. Lastenmusiikin käyttömäärät pitäisi eritellä myös kirjastoissa ja esim. Teostossa, myönnettyjen apurahojen ja avustusten osuus opetusministeriössä ja taide-toimikunnissa sekä selvittää lastenkulttuurin läänintaiteilijoiden määrä.

Koska media ei esitä eikä tallenna lastenmusiikkia, vastuu sen tallentamisesta jää ainakin musiikin osalta musiikin tekijöille itselleen. Haastattelemani tuottajat harmittelivat, ettei Yleisradio hoida lastenmusiikin osalta tehtäväänsä julkisena tiedonvälittäjänä ja tuottajana. Lehdistökään ei saa tuottajilta paljon kiitosta, vaikka muutamat lehdet kirjoittavatkin lastenmusiikista ja sen tekijöistä asiantuntevasti. Medialle on paljon luontevia tilaisuuksia tuoda lastenmusiikkia esiin alueellisesti sekä valtakunnallisesti ja tietoa saa vaikka *Fimicin* sivuilta.

8.3 Lastenmusiikin tuottaminen elinkeinona

Haastattelemani viiden pienyhtiön lastenmusiikin tuottajat ovat myös päätoimisia säveltäjiä, sanoittajia ja esiintyviä muusikoita, jotka myös myyvät omat levynsä. Suurin osa lastenmusiikintekijöistä tekee lastenmusiikkia kuitenkin projektiluonteisesti. Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa asetettiin tavoitteeksi edistää valtakunnallisin apurahajärjestelmin sekä projektitukien avulla lastenkulttuurin alalla työskentelevien taiteilijoiden mahdollisuuksia omistautua luovaan ja esittävään työhönsä. Myös lastenkulttuurin taiteilijaprofessori haluttaisi perustaa. Haastatteluissa ilmeni, että apurahat ovat merkittävä tekijä lastenmusiikin tuottajille.

Lastenkulttuurin rahoituksesta ei ole muodostettu kokonaiskuvaa. On arvioitu yleisesti, että kaupallisten tuotteiden osuus on suuri ja yksityisen rahoituksen osuus näin ollen merkittävä. Lastenmusiikille jaetaan julkista tukea, mutta äänitetuotantoon ei ole erillistä tukea. Taiteen keskustoimikunnan tutkimusyksikön selvitys lastenkulttuurituen jakautumisesta taiteenaloittain ja alueittain valmistui vuoden 2007 lopulla, mutta sen tulokset eivät ehtineet tähän työhöni mukaan. Alan tukijärjestöjen ESEKin ja LUSESin tuki lastenmusiikintuotantoihin on ollut muutaman prosentin verran koko tukipotista. Haastattelemistani tuottajista osa toivoi kolmatta tukijaa äänitetuotannolle sekä apurahojen avoimempaa jakoa ja uusien hakijoiden parempaa huomioimista.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hankkeisiin ja niiden mahdollisiin tukiin pienyrityksille en ole tässä työssä perehtynyt. Valtion organisaatioissakin näköalat ovat laajentuneet erityisesti kulttuuriteollisuuteen. Populaarikulttuurin kärkiedustajat ovatkin menestyneet taloudellisesti kulttuuriteollisuuden piirissä. Maakunnallista kulttuuriteollisuuden näkökulmaa avataan Keski-Suomen luovan toimialan hankkeiden kautta. Uusilla hankkeilla on haluttu varmistaa edellytykset luovalle toimialalle ja sen yritystoiminnan kasvulle sekä verkottumiselle. Keski-Suomen maakuntasuunnitelmassa (2002) pidetään taidetta ja kulttuuria innovaatioympäristön menestystekijänä. Arvio julkisen rahoituksen pysyvistä vähenemisestä vaatii yksityisten rahoitusmuotojen kehittämistä. Luovuus ja innovaatiot edellyttävät aina ennakkoluulotonta riskinottoa ja epäonnistumisen mahdollisuuden hyväksymistä esimerkiksi kulttuuripoliittisena kustannuseränä. (Luovan toimialan esiselvitys 2003, 17-19.)

Levy-yhtiöiden levyttämä lastenmusiikki on usein buumiluonteista ja monet levyistä liittyvät tv-sarjojen piirros- ja satuhahmoihin. Levy-yhtiöt sanovat kuitenkin haluavansa mieluummin keskittyä pitkiin artistikaariin, sillä se on kannattavaa. Vanhat lastenlaulut on nostettu esiin muokkaamalla ne uudelleen pop- ja rock-tyylisiksi. Yksi syy perinteisen lastenmusiikin suosion romahtamiseen onkin pop-musiikki. Yhä nuoremmille esitetään kotimaista ja ulkomaista nuorisomusiikkia. Levy-yhtiöille tv- näkyvyys ja omaperäinen idea ovat usein edellytys lastenlevyn julkaisemiselle.

Haastatteleman pienen yritysten tuottajat myyvät edelleen monia vuosia sitten tuottamia lastenlevyjä ja ottavat niistä uusintapainoksia, joten heidän levyjensä elinkaari on huomattavan pitkä. Artistit ja orkesterit myyvät tuotteitaan usein esiintymispaikoilla ja lastentapahtumissa. Seuraavaksi näitä lastenlauluja käännetään muille kielille ja myydään myös ulkomaille.

Teknologinen muutos on vaikuttanut merkittävästi musiikkialan liiketoiminnan kehittämiseen. Tietokoneistumisen myötä musiikkia on mahdollista tuottaa, soittaa, tallentaa, markkinoida ja levittää vaikka kotikoneen kautta. Myös yleisön kuuntelutottumukset ovat radikaalisti muuttuneet uusien tekniikoiden myötä. Verkossa toimivat musiikkilehdet ja portaalit tarjoavat julkaisukanavan marginaalimusiikille. Kustannuslalle uskotaan syntyvän tulevaisuudessa entistä enemmän pieniä yrityksiä, jotka kilpailuttavat suuria kustantajia. Lastenmusiikkia julkaisevatkin eniten pienet yhtiöt, joiden levyt saattavat saavuttaa suuren suosion. Pienyhtiöt ovatkin Suomessa vastuussa suomalaisen lastenmusiikin tallentamisesta. Muu musiikki saa radiojulkistusta, mutta lastenmusiikki ei saa, koska sillä ei ole paikkaa suomalaisten radioasemien ohjelmatarjonnassa. Lasten nettiradio tai lasten oma radio-kanava olisi tarpeellinen.

Lastenmusiikin julkisen esittämisen kartoitus on hankalaa, koska lastenmusiikin esittämistä ei *Teostossa* seurata erikseen, tietoja saa vain esittäjän tai kappaleen mukaan. Olisi toivottavaa, että kaikki musiikin parissa toimivat raportoisivat myös lastenmusiikin osuuden toiminnassaan. Kun lastenmusiikki olisi esillä tilastoissa ja raporteissa, niin ehkä kaivattu lastenmusiikin ja sen tekijöiden näkyvyys ja sitä kautta arvostus lisääntyisi. Näkyvyys auttaisi myös pientuottajia kilpailussa monikansallisten lastenlevyjen kanssa. *Soili Perkiö* kysyi aiheellisesti: *Missä valittaisiin ja esiteltäisiin vuoden parhaat lastenlevyt ja milloin alkaa todellinen lastenmusiikin laatutuki?*

8.4. Arvio tavoitteiden saavuttamisesta

Sain mielestäni oikein hyvän kuvan lastenmusiikin tuottajien kokemuksista ja kehittämisajatuksista sekä tuotantotyöhön liittyvistä ongelmista seitsemäl-

tä alalla päätoimisesti työskentelevältä lastenmusiikin ammattilaiselta. Koska he edustivat viittä tuotantoyhtiötä ja seitsemäätoista muusikkoa lastenmusiikkiorkestereittensa kautta, katson että aineisto on laaja, varsinkin kun valtakunnallisissa selvityksissä on todettu, että lastenmusiikin päätoimisia ammattilaisia on Suomessa kymmenkunta. Oletuksena oli, että tuotanto-ongelmat ovat pääasiassa taloudellisessa tuotannossa, koska tekninen tuotanto on helpottunut muun muassa nykyaikaisen äänitystekniikan kehityksen myötä. Selvisi, että samoin kuin 1980-luvulla, tuotannon ongelmat liittyvät taloudelliseen tuotantoon: markkinointiin, myyntiin ja tiedottamiseen. Muutkin asiantuntijat kuin haastattelemani tuottajat ovat huolestuneita suomalaisen lastenmusiikin huonosta asemasta tiedotusvälineissä.

Lastenmusiikin pienyhtiöiden tuottajat esittivät haastattelututkimuksessani useita toteuttamiskelpoisia ratkaisuehdotuksia tuotanto-ongelmiin muun muassa nettikauppa, säännöllinen lastenmusiikin palkitseminen, ammattilaisten yhteistyöverkosto, päättäjien ja tukijoiden sekä toimittajien lastenmusiikin tuntemuksen lisääminen sekä ammattilaisten ja alan muiden toimijoiden jatkuva työnteko lastenkulttuurin puolesta. Osan ratkaisuista tuottajat voivat toteuttaa itsekin, mutta suurimmat ongelmat tarvitsevat laaja-alaisesti ratkaisijoita. Yksi askel on jo otettu, kun Loiskis ry perusti lastenlevykaupan internetiin. Tässä työssä on tuotu esille osa lastenmusiikin tukijoiden ja tekijöiden sekä käyttäjien tavoitteita sekä toimintaa pientuottajien näkökulmasta. Tutkimuksia, päätöksiä ja toimijoita tulee alalle koko ajan lisää, joten lastenmusiikki on liikkeessä, muuallakin kuin keikkabussissa. Toivottavasti liike on vahvaa ja laadukasta.

*On pitkän kylmän talven jälkeen alku ankeaa,
vaan aurinko saa kuonot sekä varpaat sulamaan.
Voi, kunpa oisi hunjaa nyt tynnyrillinen –
on karhut nousseet juhlimaan, no nytpä tiedät sen.
On karhut nousseet juhlimaan, sävel ja sanat Pentti
Rasinkangas*

LÄHTEET

Elvis info ry. 2006. Elvis ry. Viitattu 1.2.2006 [Http://www.elvisry.fi](http://www.elvisry.fi)

ESEK info. 2006. Gramex. Viitattu 1.3.2006. [Http://www.gramex.fi](http://www.gramex.fi)

Haikarainen, P. 2005. Aluekehittämisessä on kyse arvovalinnoista. *Arsis* 1, 2 - 3.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Ihahaata ipanoilla, idoleita isommille -seminaari. 2005. Viitattu 1.3.2006. [Http://www.suomalaisenmusiikkipaiva.fi](http://www.suomalaisenmusiikkipaiva.fi)

Jämsen, S. 2004. Läänintaiteilijat 1972 - 2004. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. *Tilastotiedote* 1/2004.

Karhunen, P. 2005. Valtion taidetoimikuntalaitoksen myöntämä tuki 2004. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. *Tilastotiedote* 1/2005.

Karttunen, S. 2005. Tilastot valottavat kulttuurin kuluttamista. *Arsis* 1, 33.

Kimanen, S. 2006. Jako aktiivisiin esittäjiin ja passiivisiin kuulijoihin saattaa olla suuri ajatusvirhe. *Musiikki uutista kampus tuutista* 1, 3-4.

Kohtauspaikka. 2006. *Arsis* 1, 35.

Koulutuksen kehittämisessä samansuuntaiset sävelet. 2006. *Musiikki uutista kampus tuutista* 1, 23.

Kulttuuri kasvaa lapsissa. Taiteen keskustoimikunnan ehdotus opetusministeriölle Lastenkulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi (Lakupo). 2002. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.

Kuusi, K. 2006. Musiikkiteollisuus ja musiikintuottaminen toimii kysynnän ehdoilla. *Musiikki uutista kampus tuutista* 1, 6.

Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma. 2003. Helsinki: Opetusministeriö. Julkaisu 2003:29.

Lastenmusiikin sivusto. 2006. Fimic. Viitattu 1.3.2006. [Http://www.fimic.fi](http://www.fimic.fi)

Linnosaari, P. & Saarela, T. 2005. Heijaa, pomppaa ja rokkaa, Suomalaisia CD - levyjä lapsille. Helsinki: Fimic.

Luovan toimialan esiselvitys. 2003. Jyväskylä: Keski-Suomen liitto. Julkaisu B 127

Musiikki uutista Kampus tuutista 1/2006, 3 - 7. Jyväskylä: Suomalainen musiikkikampus

- Muikku, J. 1989. Laulujen lunnaat, raportti suomalaisesta äänitetuotantopolitiikasta. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. Julkaisu n:o 7.
- Tekijänoikeus. 2006. Musiikkikustantajat. Viitattu 1.2.2006. [Http://www.musiikkikustantajat.fi](http://www.musiikkikustantajat.fi)
- Ohjelmatoimistojen liitto. 2005. Viitattu 11.1.2005. [Http://www.huviavain.fi](http://www.huviavain.fi)
- Ojala, K. 2006. Muusikko, KasKas musiikki Ky. Haastattelu 7.2.2006.
- Ojanen, V. 2006. Säveltäjä, muusikko, Seita Music Oy. Haastattelu 6.2.2006.
- Perkoila, M. 2006. Säveltäjä, sanoittaja, muusikko, Roima Musiikki Oy. Haastattelu 21.3.2006.
- Pollari, M. 2006. Muusikko, KasKas musiikki Ky. Haastattelu 7.2.2006.
- Pyylampi, L. 2006. Säveltäjä, muusikko. Haastattelu 14.8.2006.
- Pääjoki, M. 2005. Jyväskylän seudun lastenkulttuuripoliittinen ohjelma. Jyväskylä: Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelukeskus.
- Rantanen, E. 2006. Vs: Lastenkulttuurin tuki. Sähköpostiviesti 28.2. ja 1.3.2006. Vastaanottaja A.Kautto
- Rasinkangas, P. 2006. Säveltäjä, sanoittaja, muusikko, Oy Huti Ab. Haastattelu 9.3.2006.
- Sepponen, H. 2006. Säveltäjä, muusikko, KasKas musiikki Ky. Haastattelu 7.2.2006.
- Tarkela, P. & Harenko, K. 2001. Viitattu 25.7.2005. Äänitteen tuottajan opas, Sibeliuksen Akatemian koulutuskeskus. [Http://www2.siba.fi/taydennyskoulutus](http://www2.siba.fi/taydennyskoulutus)
- Tekijänoikeus. 2006. Gramex. Viitattu 1.3.2006. [Http://www.gramex.fi](http://www.gramex.fi)
- Tietoa LUSESista. 2006. LUSES. Viitattu 1.3.2006. [Http://www.luses.fi](http://www.luses.fi)
- Toimintakertomus 2005. Loiskis ry.
- Toimintasuunnitelma 2006. Loiskis ry.
- Tässä ajassa. 2006. Arsis 1, 36.
- Uutisia ja uutisarkisto. 2006. Gramex. Viitattu 1.3.2006 ja 6.6.2006. [Http://www.gramex.fi](http://www.gramex.fi)
- Valkonen, S. 2006. Yleisradion lastenohjelmien periaatteet. Viitattu 1.2.2006. [Http://yle.fi/lapset/periaatteet.html](http://yle.fi/lapset/periaatteet.html)

Väestö. 2006. Tilastossa Suomi lukuina. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 1.2.2006. http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html, Tuotteet ja palvelut

Yhdistys. 2006. Konserttikeskus ry. Viitattu 1.3.2006. <Http://www.konserttikeskus.fi>

LIITTEET

Liite 1. Tuottajien teemahaastattelu

Suomalaisen lastenmusiikin äänitetuotanto pienyhtiöissä ja tuotannon

ongelmakohdat

Haastateltavina pitkään lastenmusiikkia tuottaneet taiteilijat

Taustakysymykset

1. Tuottajan nimi, ura
2. Yrityksen nimi, perustamisaika, kotipaikka
3. Orkesterin nimi ja koko, perustamisvuosi
4. Kauanko tuotantoa on julkaistu?
5. Kauanko on itse tuottanut lastenmusiikkia?
6. Kuinka laajaa tuotanto on?

Tuotantotyö ja sen ongelmakohdat

1. Taiteellinen tuotanto
2. Taloudellinen tuotanto, levy-yhtiöt, oma tuotanto, tilaustyöt
3. Tekninen tuotanto
4. Kehittämiskohteet

Rahoitus

1. Omien tuotantojen tuki: mistä tukea on tullut? miten tuotantoja pitäisi tukea?
2. Kehittämistarpeet

Levyjen markkinointi ja myynti

Miten on hoidettu levyjen jakelu, tiedotus, markkinointi
Ongelmakohdat ja kehittämis ehdotukset

Tekijänoikeudet

Mistä tuottajien ja muusikkojen järjestöistä on kokemusta?
Toimivatko tekijänoikeusluvut, korvaukset, rojaltit,
Garmex - korvaukset, tuottajan korvaukset?

Lastenmusiikin ja –kulttuuri

Omat tavoitteet, lastenmusiikin arvostus
Kehittämis ehdotukset

Muut ideat lastenmusiikin koko tuotannon kehittämiseksi?

Liite 2. Äänitetuotannon sanastoa

Sanastossa lähteenä on mainittu suoraan www-osoite, josta tieto on saatu, jotta sähköisessä oppinnäytteen versiossa pääsee suoraan lähteenä oleville kotisivuille.

Fimic

Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen (Finnish Music Information Centre) päätehtävänä on tuottaa tietopalveluja sekä muun muassa ottaa osaa kansainvälisille messuille ja ylläpitää nuotti-, ääni- ja valokuva-arkistoa. Fimic on osa Teosto ry:tä. (www.fimic.fi 1.3.2006.)

EAN yritysnúmero

EAN yritysnumerolla yritys rekisteröidään koodipankkiin. Näin yritys voi merkitä tuotteitaan viivakoodilla, jotka toimivat kassapäätejärjestelmissä. Suomessa myönnetään tällä hetkellä seitsemän- tai yhdeksännumeroisia yritysnumeroita. Suomessa EAN yritysnumeron saa hakemuksesta GS1 Finland Oy:n koodipankista. (GS1 Finland INFO. 1/2006.)

Ennakkokorvaus

Palautettava ennakko on tuottajan ja artistin maksettava takaisin levy - yhtiölle siltä osin kuin ennakkoa ei saada katetuksi äänitteiden myynnistä kertyvillä rojaltiluilla. Palautumaton ennakko tarkoittaa, että rojalteja tilitetään äänitteen tuottajalle vasta, kun ennakko on saatu katetuksi. (www2.siba.fi/taydennyskoulutus/. Äänitteen tuottajan opas 25.7.2005.)

Ensitalennus

Teoksen ensimmäiseen julkistamiseen on tuottajan saatava alkuperäisen tekijän kirjallinen lupa, joka on liitettävä Teostolle tehtävään julkaisulupahakemukseen. (www2.siba.fi/taydennyskoulutus/. Äänitteen tuottajan opas 25.7.2005.)

ESEK

Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ESEK edistää tukitoimin kotimaista esittävää säveltaidetta. ESEK toimii Gremexin yhteydessä erillisenä yksikkönä. Toiminnan piiriin kuuluvat kaikki musiikin lajit ja se painottuu rahoituspohjasta (tekijänoikeusvarat) johtuen ammattimaiseen tekemiseen. Tukitoiminnan keskeinen tavoite on edistää laadukasta suomalaista äänitetuotantoa ja elävää musiikkia, parantaa kansainvälistä kilpailukykyä ja esiintyjien ammatillisia valmiuksia. Tukitoiminnan ohella ESEK hoitaa Suomen musiikkivientiin liittyviä projekteja. (www.gremex.fi 1.3.2006.)

Esityskorvaus

Suojatun musiikin julkinen esittäminen on luvanvaraista. Käyttäjiltä peritään esityksestä esityskorvaus. Käytännössä korvaukset perii Teosto, joka tilittää korvaukset tekijöille ja kustantajille. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

GRAMEX

Gramex on esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys (perustettu 1967), jonka piirissä on n. 27 000 esittävää taiteilijaa ja n. 5700 äänitteitä tuotavaa yritystä ja henkilöä. Gramex valvoo ja edistää äänitteillä esiintyvien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeuslaissa säädettyjä oikeuksia ja kerää ja välittää heille lain mukaisia korvauksia. Gramex tukee ESEK:in, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskuksen ja FIMICIN toimintaa. (www.gremex.fi 1.3.2006.)

Gramex - ilmoitus eli ääniteilmoitus

Tuottajan velvollisuus on tehdä ääniteilmoitus Gramexille uuden äänitteen julkaisua seuraavan kuukauden loppuun mennessä. Tämän ilmoituksen mukaan maksetaan käyttökorvaukset taiteilijoille ja tuottajalle. (www.gramex.fi 1.3.2006.)

Gramex - korvaus

Gramexin asiakassopimuksen tehneet tuottajat saavat korvausta tuottamiensa äänitteiden julkisesta esittämisestä. Se on puolet äänitteen käytöstä kertyneistä Gramex-korvauksista ja se maksetaan kerran vuodessa. Äänitteen taiteellinen tuottaja ei ole tekijänoikeuslain mukaan oikeutettu tekijänoikeuskorvauksiin. (www.gramex.fi 1.3.2006.)

Gramex - korvausoikeudet

ovat voimassa 50 vuotta sen vuoden päättymisestä, jonka aikana äänite tallennettiin tai julkaistiin. Oikeudet voi siirtää kirjallisella sopimuksella toiselle. Sopimus on toimitettava ääniteilmoituksen mukana. (www.gramex.fi 1.3.2006.)

Julkaisulupa

Musiikkiteoksen käyttäjälle sopimuksella tuleva lupa julkaista teos omassa painotuotteessaan. Julkaisulupa ei siirrä käyttäjälle oikeutta saada osuuksia teoksen esitys-, talentamis- tai synkronointikorvauksista. (www.musiikikustantajat.fi 1.2.2006.)

Konserttikeskus ry

Konserttikeskus ry (perustettu 1963) pyrkii edistämään oppilaitosten ja päiväkotien kasvatus- ja opetustavoitteiden mukaista musiikkitoimintaa ympäri Suomea. Vuosittain yhdistys järjestää 500 - 700 konserttia, työpajaa, luentoa tai julkista konserttia. Konserttikeskuksen tarjonnassa on eri musiikkityylejä edustavia ohjelmia klassisesta musiikista jazziin ja lastenmusiikista eri kansojen kansanmusiikkiin. Toimialueena on koko maa. Periaatteena on, että konsertin hinta on tilaajalle aina sama riippumatta siitä, missä päin maata konserttipaikka sijaitsee. Opetusministeriö ja ESEK tukevat toimintaa. (www.konserttikeskus.fi 1.3.2006.) Yhdistyksellä on 13 yhteisöjäsentä ja 147 henkilöjäsentä. Yhdistys saa toiminta-avustusta pääasiassa opetusministeriöltä, ESEKiltä ja Suomen kulttuurirahastolta. (Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 99.)

Kustannussopimus

Kustannussopimuksen olennaisin sisältö on teoksen luovuttaminen kustannettavaksi, jolloin tekijä luovuttaa tietyt tekijänoikeutensa kustantajalle. Luovutus on luonteeltaan yksinomainen eli tekijä voi luovuttaa kustannusoikeuden yhdelle kustantajalle. Ellei muuta ole sovittu, tekijänoikeuslaki määrää, että teoksen muuttamiseen ja edelleen luovuttamiseen vaaditaan tekijän suostumus. Sopimukselle ei ole laissa määrättyä muotoa, mutta alalla on vakiintunut tapa laatia kirjalliset sopimukset. (www.musiikkikustantajat.fi 1.3.2006.)

Lapsi ja lapsiperhe

Lapsilla tarkoitetaan yleisesti alle 18 - vuotiaita, jolloin käsite kattaa myös osan ikäryhmästä nuoret. Usein lastenkulttuurin kohderyhmäksi ja toimijoiksi katsotaan peruskouluikäiset ja nuoremmat eli ikäryhmät 15 vuoteen asti. Raja nuorisokulttuuriin on varsin liukuva.

Lapsiperheitä oli v. 2000 45 %, niissä oli lapsia viidesosa koko väestöstä. Lapsista kaksi viidestä oli alle kouluikäisiä ja joka seitsemäs alle kolmivuotias. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 19.) Vuonna 2004 lapsiperheitä oli alle 42 % (592 809).

Lasten määrä on vähentynyt 19,3 %:sta 17,5 %:iin neljässä vuodessa (v. 1990 - 2004). (Tilastokeskus 2006.)

Lastenkulttuuri

Opetusministeriön lastenkulttuuripoliittisen ohjelman mukaan lastenkulttuuri on lasten tekemää ja lapsille tehtyä taidetta tai laajemmin lasten omaa kulttuuria ja lapsille suunnattua kulttuuritarjontaa. Laajemmin käsitettynä sillä voidaan tarkoitaa lapsen koko elämäntilanteeseen liittyvää kulttuuria. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 20.)

Lastenmusiikki

Säveltaide ilmenee lastenkulttuurissa useilla tavoilla: taidekasvatus, harrastustoiminta ja aikuisten lapsille tekemä musiikki sekä lasten ja aikuisten yhteistoiminta. Lastenmusiikki jaetaan kolmeen pääsuuntaukseen: 1900-luvun alkuvuosikymmeninä sävelletyt lastenlauluklassikot, 1960-luvulla syntynyt folkloristinen suuntaus ja modernistinen eri musiikkityylejä sekoittava suuntaus, joka laajensi käsitettä myös musiikkisatujen, musikaalien ja oopperoiden piiriin. (Lakupo 2003, 97.)

Lastenoikeuksien sopimus

Lasten oikeudet (www.unicef.fi/media/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf.)

Lisenssi

Käyttöoikeus tai -lupa: immateriaalisten oikeuksien, esimerkiksi tekijänoikeuksien, tavara-merkkien ja patenttien, sekä niitä sisältävien tuotteiden valmistus- ja jakeluoikeuksia ja -lupia sekä muita vastaavia luovutetaan nk. lisenssisopimuksilla. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Luova toimiala, kulttuuriteollisuus

Luovalla toimialalla tarkoitetaan merkityksiä ja innovaatioita tuottavaa usein kulttuuri- ja taidepohjaista toimintaa (taiteen, sisältötuotannon ja tapahtumaosaamisen sekä käsi- ja taideteollisuuden, valokuvauksen, muotoilun aloilla). Sitä kutsutaan myös **kulttuuriteollisuudeksi**, jossa kaupankäynnin kohteena ovat kulttuuriset sisällöt. Palveluiden ja tuotteiden arvo ja erottautuminen perustuvat kulttuurisiin merkityksiin. (Keski-Suomen luovan toimialan esiselvitys 2003, 4, 8.)

Lupa teoskappaleiden valmistamiseen ja saattamiseen yleisön saataviin

Tekijänoikeuslaki (404/61) antaa teoksen tekijälle yksinoikeuden päättää teoksensa käytöstä. Luvat teoksen käyttämiseen myöntää tekijä itse sekä Teosto ry. Teoston sivuilla on ohjeita tapahtuman järjestäjille (vinkkilinkki). (www.teosto.fi 11.1.2005.)

LUSES

Luovan Säveltaiteen Edistämisseätiö LUSES (perustettu v. 1970) edistää ja tukee luovaa kotimaista säveltaidetta jakamalla apurahoja ammattimaiseen luovaan työhön ja erityisesti sen esille tuomista varten. LUSES:lla on vakavan musiikin toimikunta ja kevyen musiikin toimikunta, partituurimusiikin tilaussävellystoimikunta sekä ESEK:n kanssa yhteinen AV-jaos. (www.luses.fi 1.3.2006.)

Manus

Merkintä tarkoittaa (julkaisun yhteydessä), että teos on kustantamaton ja teoksen oikeudet ovat tekijän hallussa. Teosto 16.5.2006 puhelinkeskustelu.

Master-nauha

on monistukseen valmis äänite.

(www2.siba.fi/taydennyskoulutus/. Äänitteen tuottajan opas 25.7.2005.)

Mekanisointikorvaus

Ks. Tallentamiskorvaus (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Musiikkia Nuorille ry

Musiikkia Nuorille ry (toimii Seinäjoella) järjestää konsertteja, musiikkitilaisuuksia ja musiikkiin liittyvää tiedotusta. Yhdistykseltä voi hakea tukea konserttikiertueisiin.

Ideana on viedä musiikkia paikkoihin, joissa ei muutoin juurikaan käy esiintyjiä.

Vuonna 2000 yhdistys järjesti 63 konserttia, joista pääkaupunkiseudun ulkopuolella 90 %. Yhdistys saa toimintatukea opetusministeriöltä ja sillä on 10 jäsenyhdistystä.

(Kulttuuri kasvaa lapsissa 2002, 99.)

Musiikkikustantaja

Henkilö tai yhtiö, joka levittää musiikkiteoksia ja edistää niiden käyttöä. Musiikkiteoksia tai niiden elementtejä ovat sävellykset, sanoitukset, sovitukset ja käännökset. Nykyisin kustantaja huolehtii nuottien julkaisemisen lisäksi musiikin kaupallisesta levittämisestä sekä etsi uusia musiikin tekijöitä ja teoksia. Kustantajan ja asema ja tehtävät määritellään tekijän ja kustantajan välisellä kustannussopimuksella. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Musiikin julkinen esittäminen

on lähes kaikki yksityisen perhe- ja ystäväpiirin ulkopuolella tapahtuvaa musiikin esittämistä. Julkiseen esittämiseen saa luvan Teostolta. (www.teosto.fi 11.1.2006.)

Ohjelmatoimistojen liitto ry

on suomalaisten ohjelmatoimistojen kattojärjestö. Liitossa on jäsenenä 35 ohjelmatoimistoa ja Rocktoimistojen Liitto ry, jossa on 14 jäsentä. (www.huviavain.fi 11.1.2005.)

Ohjelmailmoitus

Orkesterit, solistit ja muut elävän musiikin esittäjät ilmoittavat ohjelma- ja esityspaikkatietonsa Teostolle. (www.teosto.fi 11.1.2006)

Oikeudenhaltija

Tekijä tai se juridinen tai luonnollinen henkilö, jolle tekijänoikeudet ovat siirtyneet sopimuksen, perinnön, avio-oikeuden, testamentin tms. perusteella. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Oikeudenomistaja

Musiikkiteoksen tekijä. Tekijänoikeus syntyy aina tekijälle eli luonnolliselle henkilölle. (www.teosto.fi 11.1.2006.)

Oikeudenomistaja on henkilö tai yhteisö, joka perii kuolleen henkilön jäämistön (leski, perilliset, testamentin saajat). Tekijän kuoltua tekijänoikeuteen sovelletaan avio-oikeutta, perintöä ja testamenttia koskevia sääntöjä. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Oikeuksien siirtoketju

Tekijänoikeuksien siirtoketjun on äänitteen julkaisua varten oltava katkeamaton. Tuot-

taja tai levy-yhtiö ostaa taiteilijoilta tekijänoikeuksia.
(www2.siba.fi/taydennyskoulutus/. Äänitteen tuottajan opas 25.7.2005.)

Rajoitetut oikeudet

Levy-yhtiö hankkii itselleen jakelun ja markkinoinnin edellyttämät **rajoitetut oikeudet** eli levitysoikeudet (perinteinen äänilevitymyynti) ja yleisön saataviin saattamisoikeudet (myynti verkon kautta). Tai **kaikki luovutettavissa olevat oikeudet** (oikeuksien kokonaisluovutus) eli oikeudet saattaa äänitteet yleisön saataviin millä tahansa tavalla ja mitä tahansa kanavaa käyttäen. Jakeluoikeuksien lisäksi levy-yhtiö tarvitsee aina **oikeudet äänitteen ja teosten kopiointiin**. Oikeudet voivat olla alueellisia tai maailmanlaajuisia, pysyviä tai ajallisesti rajattuja ja äänitteiden määrään sidottuja. Levy-yhtiö hankkivat yleensä oikeudet yksinoikeudella ja kilpailukieltomääräyksin turvatakseen kilpailuetunsa markkinoilla. (www2.siba.fi/taydennyskoulutus/. Äänitteen tuottajan opas 25.7.2005.)

Rojalti

Korvaukset ovat usein äänitteen myyntiin sidottavia rojalikorvauksia. Sopimuksissa on tärkeää määrittää rojalтин prosenttimäärä ja laskemisperuste, joka on yleensä julkistettu arvonnäköveroton vähittäismyyntihinta tukkukauppiaille (PPD) tai tosiasiallinen myyntihinta (ARP). (www2.siba.fi/taydennyskoulutus/. Äänitteen tuottajan opas 25.7.2005.)

Rojalti on voitto-osuuskorvaus, lisenssinsaaja on yleensä velvollinen suorittamaan korvauksen saamistaan oikeuksista, esimerkiksi tekijänoikeuksista. Korvaus perustuu tavallisesti nettovoittoon tai myyntiin. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Suoja-aika

Tekijäoikeuksien ja naapurioikeuksien voimassaoloaika. Kirjallisen ja taiteellisen teoksen suoja-aika ulottuu 70 vuoden päähän tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Esittävän taiteilijan esityksen, äänitteen sekä radio- ja televisiolähetysten suoja-aika on 50 vuotta tallentamis- tai lähettämivuoden päättymisestä niiden esitysten, äänitteiden ja lähetysten osalta, jotka on tallennettu tai lähetetty 1.9.1961 jälkeen. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Suomen musiikkikustantajat ry

Nuottien ja laulutekstien julkaiseminen (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Suomalaisen musiikin neuvottelukunta

Suomalaisen musiikin päivää vietetään 11.3. vuodesta 2003 alkaen. Musiikkitapahtumista muodostuu musiikin viikko. Tapahtuman takana on Suomalaisen musiikin neuvottelukunta, jonka muodostavat Sibelius-Akatemia, Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus Fimic, Suomen Musiikkikustantajat, Suomen Laulajien ja Soittajien Liitto SULASOL, Suomen Musiikkineuvosto, Suomen Muusikkojen Liitto, Suomen Sinfoniaorkesterit, Suomen Säveltäjät, Säveltäjät ja sanoittajat ELVIS ja Yleisradio. Valtion säveltaidetoimikunnan säveltaiteen palkinto jaetaan suomalaisen musiikin päivänä. (www.suomalaisenmusiikinpaiva.fi 1.3.2006.)

Synkronointi

Äänen (puheen, musiikin, ääniefektien) liittäminen liikkuvan kuvan yhteyteen audiovisuaalisen tallenteen, kuten CD-ROMin tai videon, valmistuksessa. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS ry

ELVIS ry on Suomessa vaikuttavien musiikintekijöiden etujärjestö. Yhdistyksen tarkoituksena on suomalaisen kevyen musiikin edistäminen, jäsenkuntansa yhdistäminen sekä pitäminen kotimaassa ja ulkomailla tapahtuvan kehityksen tasalla, jäsenistönsä taloudellisten etujen valvominen sekä suomalaisen kevyen musiikin ja sen sanoituksen taiteellisen tason ylläpitäminen ja kehittäminen. (www.elvisry.fi 1.2.2006.)

Taidekasvatus

on osa yleissivistystä ja saa sisältönsä kulttuurisesta ympäristöstä. Kulttuuripolitiikan yhteydessä taidekasvatuksessa voidaan erottaa kolme osa-aluetta: yleissivistävä taideopetus kaikilla kouluasteilla, taiteen perusopetus ja taideharrastus sekä sen ohjaus. Se on lasten oman kulttuurin tukemista, mutta myös silta aikuisten kulttuuriin. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 10.)

Taidetoimikuntalaitos

Valtion taidetoimikuntalaitoksen muodostavat taiteen keskustoimikunta ja sen jaostot (esim. lastenkulttuuri- jaosto), valtion taidetoimikunnat, erillislautakunnat, valtion taideteostoimikunta sekä alueelliset taidetoimikunnat. Taidetoimikuntalaitos edistää ja tukee suomalaista taidetta, harjoittaa taidepoliittista ohjelma- ja kehittämistyötä sekä alan tutkimustoimintaa. (Arsis 1 2006, 42.)

Taikalamppuverkosto

Taikalamppu on suomalaisten lastenkulttuurikeskusten verkosto, jonka tavoitteena on kehittää lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluita Suomessa. Taikalamppu on opetusministeriön lastenkulttuuripoliittisen ohjelman kärkihanke, jonka ensimmäisellä toimikaudella vuosina 2003 - 2005 oli kuusi jäsentä, joilla kullakin oli oma kehittämisalueensa. Säveltaide oli Jyväskylän seudun Kulttuuriantian yksi neljästä vastuualueesta ja toisella toimikaudella 2006 - 2008 säveltaide oli Seinäjoen taikalampun vastuualueella. Toisella toimikaudella vuosina 2006 - 2008 jäseniä on 10. (Arsis 1 2006, 36.)

Tallentamiskorvaus (mekanisointikorvaus)

Musiikin tallentamiseen äänitteelle on hankittava lupa. Suomessa luvan myöntää Teosto. Käytöstä maksettavaa korvausta kutsutaan tallentamis- tai mekanisointikorvaukseksi, joka tilitetään tekijöille ja kustantajille. (www.teosto.fi 11.1.2006.)

Tekijä

Henkilö, joka on luonut teoksen. Musiikin alalla tekijöitä ovat säveltäjät, sanoittajat, sovittajat ja kääntäjät. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Tekijänoikeudet

on määritelty Tekijänoikeuslaissa (v. 1961, uusi laki astui voimaan 1.1.2006) Tekijänoikeus syntyy aina tekijälle eli luonnolliselle henkilölle. Sopimuksella sen voi siirtää toiselle ja käytännössä säveltäjät ja sanoittajat ovat siirtäneet teostensa tallentamisen ja yleisön saataviin saattamisen Teostolle (NBC:lle), joka myöntää musiikin tallentamisluvat. Teosten kääntämiseen, sovittamiseen ja ensitallennukseen (teoksen julkistamiseen) on tuottajan saatava alkuperäisen tekijän lupa, joka on liitettävä Teostolle tehtävään lupahakemukseen. (www2.siba.fi/taydennyskoulutus/. Äänitteen tuottajan opas 25.7.2005.)

Tekijän yksinoikeuden kaksi pääalajia ovat edelleen taloudelliset oikeudet ja moraaliset oikeudet, taloudelliset oikeudet jakautuvat kappaleen valmistamiseen ja yleisölle saataville saattamiseen (välittäminen yleisölle, julkinen esittäminen, kappaleiden levittä-

minen, julkinen näyttäminen). Piraattitallenteiden tuonti myös omaan käyttöön on kiellettyä. Myös laittoman aineiston imurointi netistä on laitonta. Muusikot ja säveltäjät saavat nyt korvauksen myös musiikkivideoiden julkisesta esittämisestä. (www.elvisry.fi 1.3.2006.)

Tekijänoikeusjärjestöt

Suomessa on viisi tekijänoikeusjärjestöä: Teosto, Gramex, Kopiosto, Kuvasto ja Tuotos (www.teosto.fi 11.1.2006).

Teos

Itsenäisen ja omaperäisen luomistyön tuote. Musiikissa teoksilla tarkoitetaan sävellyksiä ja niistä tehtyjä sovituksia ja sanoituksia (tekstejä) ja niiden käännöksiä. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

Teosilmoitus

Säveltäjä ja sanoittaja tekevät uudesta teoksesta ilmoituksen Teoston teosrekisteriin. He ilmoittavat myös teoksen sovittajan tiedot (CAE-numero tarvitaan). Tekijät voivat katsoa Teoston sivuilta tietoja omista rekisteröidyistä teoksistaan sekä tilitystiedot teoskohtaisesti. (www.teosto.fi 11.1.2006.)

Teosto ry (NCB)

Teosto on säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien yhteinen voittoa tavoittelematon, aatteellinen tekijänoikeusjärjestö, joka on perustettu v. 1928. Päätösvaltaa järjestössä käyttävät tekijät ja kustantajat itse. Teosto edustaa vuonna 2006 yli 16 000:ta kotimaista ja noin 2 miljoonaa ulkomaista tekijää. Toiminta perustuu tekijäoikeuslakiin, jonka mukaan julkinen esittäminen ja tallentaminen edellyttävät tekijöiden lupaa. Teoston myöntää musiikin käyttäjille luvat musiikin esittämiseen ja tallentamiseen ja huolehtii, että tekijät saavat käytöstä korvaukset. Keräämistään korvauksista Teosto jakaa joka vuosi n. 87 % musiikin tekijöille ja kustantajille sekä kotimaisen musiikin edistämiseen. Korvaukset jaetaan uusien töiden teosilmoitusten ja esitysten ohjelmailmoitusten perusteella. (www.teosto.fi 11.1.2006.)

Tuotanto, tuotantohanke

Tuotantohankkeen tarkoituksena on tuottaa äänite kaupallisille markkinoille. Tuotantoyhtiön tarkoituksena on myydä **master-nauha** levy-yhtiölle, joka huolehtii tuotteen kaupallistamisesta, markkinoinnista ja jakelusta. Tuottajan on ennen tuotantoon ryhtymistä hankittava äänitteen loppumarkkinoiden edellyttämät oikeudet. Potentiaaliset markkinat määrättävät mitä oikeuksia hankitaan. Levy-yhtiö hankkivat yleensä oikeudet yksinoikeudella ja kilpailukieltomääräyksin turvatakseen kilpailuetunsa markkinoilla. Tekijöiden eli säveltäjien, sanoittajien ja sovittajien tekijänoikeudet hankitaan tekijöiltä itsestään sekä **Teostolta (NCB)**. Esittävien taiteilijoiden eli muusikoiden, laulajien ja kapellimestarien oikeudet sovitaan esim. muusikkojen liiton suositusten mukaan. (www2.siba.fi/taydennyskoulutus/. Äänitteen tuottajan opas 25.7.2005.)

Tuotantosopimukset

Tuotantosopimus sisältää määräykset tuotannon toteuttamisesta ja osapuolten velvoitteista. Siinä tulee aina olla määräykset tekijänoikeuksien sekä artistien ja tuotantoyhtiön tekijänoikeuslakiin perustuvien oikeuksien luovutuksesta siinä laajuudessa kuin on välttämätöntä äänitteen suunnitellun käytön ja markkinoinnin kannalta. Lisäksi sopimukseen merkitään artistien sitoutuminen tarvittaviin markkinointi- ja pr-toimiin. Levy-yhtiön kanssa tehtävä sopimus koskee valmiin äänitteen (master-nauhan) kaupallisten kopioiden valmistamista ja äänitteen markkinointia ja levittämistä eli tuot-

teen kaupallistamista. Siinä sovitaan jakelun ja markkinoinnin edellyttämistä oikeuksista, markkinointitoimenpiteistä ja markkinointiaineiston käytöstä, korvauksista tuottajalle ja artisteille. Sopijapuolina ovat tuottaja, artistit ja levy-yhtiö.

Tuotantosopimukset voidaan jakaa kolmeen eri tyyppiin sen mukaan, ketkä ovat sen osapuolina:

1. omatuotanto (artistien keskinäinen tuotantosopimus),
2. kaupallinen tuotantoyhtiö tuottajana (artistit ja tuotantoyhtiöt) ja
3. tilaushanke (levy-yhtiö, artistit ja levy-yhtiö sekä tuotantoyhtiö alihankkijana tai levy-yhtiö, tuotantoyhtiö ja artistit). (www2.siba.fi/taydennyskoulutus/. Äänitteen tuottajan opas 25.7.2005.)

Tuottaja

Yleisnimitys ääni- ja kuvatallenteiden valmistajille ja jakelijoille. Tekijänoikeuslain mukaan suojattuja äänitteitä ei saa kopioida eikä levittää ilman tuottajan suostumusta. Tuottajalla voidaan tarkoittaa myös henkilöä, joka vastaa äänitteelle tulevien esitysten sisällöstä. (www.musiikkikustantajat.fi 1.2.2006.)

ÄKT ry

Suomen Ääni- ja kuvatallennetuottajat ÄKT ry on aatteellinen yhdistys, äänitetuottajien kattojärjestö. Sen tehtävänä on parantaa tallennetuotannon kulttuuripoliittista asemaa ja oikeudellista suojaa, kehittää äänitteiden ja musiikkivideoiden tuotannon ja jakelun toimintaedellytyksiä sekä osallistua tuottajanoikeuksien hallinnointiin ja valvontaan eli hoitaa tuottajien edunvalvontaa. Yhdistyksessä on 25 Suomessa toimivaa levy-yhtiötä. Ne edustavat n. 88 % äänitteiden kokonaismarkkinoista Suomessa. Yhdistys on myös Gramexin jäsenyhdistys. (www.ifpi.fi&ifpi&mikaonakt.html 1.2.2006.)

Äänitteen tuottaja

on henkilö, yritys tai yhteisö, joka rahoittaa äänitteen teon, on siis taloudellinen tuottaja. Usein tuottajana on levy-yhtiö. (www.gramex.fi 1.3.2006.)

Tuottaja tehtäviin kuuluu sekä taiteellisia että hallinnollisia tehtäviä. Tuottaja hankkii tuotannon edellyttämät aineistot ja oikeudet, kuten sävellykset ja sanoitukset, tekee sopimukset tekijöiden kanssa, perehtyy materiaaliin ja huolehtii demojen tuotannosta ja harjoittaa artisteja. (www2.siba.fi/taydennyskoulutus/. Äänitteen tuottajan opas 25.7.2005.)